

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**ЕКОНОМІКА, ФІНАНСИ, ОБЛІК ТА ПРАВО: СТРАТЕГІЧНІ
ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

**ECONOMICS, FINANCE, ACCOUNTING AND LAW:
STRATEGIC DEVELOPMENT PRIORITIES IN THE
CONTEXT OF GLOBALIZATION**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**20 квітня 2019 р.
April 20, 2019**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**ЕКОНОМІКА, ФІНАНСИ, ОБЛІК ТА ПРАВО:
СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ В
УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

**ECONOMICS, FINANCE, ACCOUNTING AND
LAW: STRATEGIC DEVELOPMENT PRIORITIES
IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**20 квітня 2019 р.
April 20, 2019**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Економіка, фінанси, облік та право: стратегічні пріоритети розвитку в умовах глобалізації: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 20 квітня 2019 р.): у 7 ч. – Полтава: ЦФЕНД, 2019. – Ч. 2. – 63 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка, фінанси, облік та право: стратегічні пріоритети розвитку в умовах глобалізації» з:

Белорусский государственный технологический университет
Білоцерківський національний аграрний університет
Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»
Вінницький національний аграрний університет
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди»
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»
ДВНЗ «Університет банківської справи»
Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління
Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара
Донбаська державна машинобудівна академія
Донецький науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України
Донецький національний університет ім. Василя Стуса
Запорізький національний технічний університет
Запорізький національний університет
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту Тернопільського національного економічного університету
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Казахський агротехнічний університет ім. С. Сейфулліна
Кам'янець-Подільський коледж харчової промисловості НУХТ
Католицький університет Любельський Павла Івана II
Київський національний торговельно-економічний університет
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка
Київський національний університет технологій та дизайну
Луганський національний аграрний університет
Львівський державний університет внутрішніх справ
Львівський національний університет ім. Івана Франка
Міжнародний університет бізнесу і права
Національний центр законодавства и правовых исследований
Національний авіаційний університет
Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
Національний транспортний університет
Національний університет «Львівська політехніка»
Національний університет «Одеська юридична академія»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Національний університет водного господарства та природокористування
Національний університет державної фіскальної служби України
Національний університет «Острозька академія»
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого
Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова
Одеський національний економічний університет
Подільський державний аграрно-технічний університет
Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України
Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого
Сумський будівельний коледж
Сумський державний університет
Сумський національний аграрний університет
Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки

Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля
Таврійський державний агротехнологічний університет
Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського
Тернопільський національний економічний університет
Ужгородський національний університет
Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини
Університет імені Альфреда Нобеля
Університет митної справи та фінансів
Університет технологічно-природничий ім. Яна та Єнджея Снядецьких
УО «Гродненский государственный аграрный университет»
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна
Харківський національний університет радіоелектроніки
Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова
Херсонський державний університет
Херсонський національний технічний університет
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
Чернігівський національний технологічний університет

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, фінансів, обліку та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: економічної теорії та історії економічної думки; світового господарства і міжнародних економічних відносин; економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; продовольчої безпеки та екологічної політики в сучасному світі; економіки сільського господарства і АПК; екологічної економіки і сталого розвитку; енергоефективності економіки; економіки торгівлі та послуг; економіки природокористування; підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; розвитку продуктивних сил і регіональної економіки; інновацій та інвестиційної діяльності; демографії, економіки праці, соціальної економіки і політики; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; математичних методів, моделей та інформаційних технологій в економіці; економічної кібернетики; маркетингу; менеджменту; логістики та транспорту; публічного управління та адміністрування; історії та теорії держави та права, філософії права, конституційного права, муніципального права, міжнародного публічного права; цивільного права та процесу, сімейного права, житлового права, міжнародного приватного права; господарського права та процесу; трудового права та права соціального забезпечення; екологічного, земельного та аграрного права; адміністративного права та процесу, фінансового права, інформаційного права; кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінології, кримінального процесу, криміналістики.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 7. ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ТА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ SECTION 7. FOOD SAFETY AND ECOLOGICAL POLICY IN THE MODERN WORLD	7
<i>Глубіш Л. Я.</i> ТРИЛЕМА СФЕРИ ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	7
СЕКЦІЯ 8. ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКОНОМІКИ SECTION 8. ENERGY EFFICIENCY OF ECONOMICS	9
<i>Мандрик І. О.</i> НЕТРАДИЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ: ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ.....	9
СЕКЦІЯ 9. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ SECTION 9. ENVIRONMENTAL ECONOMICS	11
<i>Грицак О. А.</i> ШЛЯХИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ ДЕГРАДАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	11
<i>Ярова І. Є.</i> СТРАТЕГУВАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОСТОРУ ЛІСОГОСПОДАРЮВАННЯ: ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЛІСОВОГО КОМПЛЕКСУ	14
СЕКЦІЯ 10. ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ SECTION 10. ENTREPRENEURSHIP, TRADE AND EXCHANGE ACTIVITIES	16
<i>Дюк А. А.</i> ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЙОГО ХАРАКТЕРИСТИК ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	16
<i>Міщук А. Ю., Бондаренко О. В.</i> ЕКО-ІННОВАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	17
<i>Чорній М. М.</i> ЕЛЕКТРОННІ ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЇХ В УКРАЇНІ	20
<i>Ясенова А. В.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОСАДОК КУРСУ ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ	22
СЕКЦІЯ 11. ІННОВАЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ SECTION 11. INNOVATIONS AND INVESTMENT ACTIVITIES	25
<i>Виноградська І. І., Гусаревич Н. В.</i> ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ.....	25

<i>Волошко К. В., Пономарьова О. Б.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	28
<i>Гонта С. В.</i> ОСНОВНІ ВИКЛИКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗВО УКРАЇНИ.....	30
<i>Марущак І. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ.....	32
<i>Осадчий Є. С.</i> СУТНІСТЬ SMART СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ РОЛЬ ДЛЯ СПРИЯННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	34
<i>Шевченко М. А., Семакіна Д. Е., Коляда С. П.</i> ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА ...	36
СЕКЦІЯ 12. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА SECTION 12. DEMOGRAPHY, ECONOMICS OF LABOR, SOCIAL ECONOMICS AND POLICY	39
<i>Біленко О. В., Поліщук С. А.</i> ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ.....	39
<i>Макаренко Н. О., Дем'яненко О. М.</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	41
<i>Свириденко В. В.</i> ДЕМОГРАФІЧНА ПОЛІТИКА КРАЇН СВІТУ, ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	43
СЕКЦІЯ 13. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА SECTION 13. TOURISM AND HOTEL-RESTAURANT BUSINESS.....	45
<i>Грабар М. В.</i> НАЙПОШИРЕНІШІ ВИДИ «ІНТЕРНЕТ-РЕКЛАМИ» У ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ	45
<i>Єфанова О. М.</i> РОЛЬ РЕКЛАМИ В СУЧАСНОМУ ТУРИЗМІ.....	46
<i>Зайцева О. І., Фурсов А. М.</i> СУТНІСТЬ МАРКЕТИНГУ ВРАЖЕНЬ В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ.....	47
<i>Korinnyi S. O., Hunchak A. A.</i> FEATURES OF TOURISM SECTOR IN UKRAINE	49
<i>Леміш М. В.</i> АКТУАЛЬНІСТЬ ЧЕРВОНОГО ГІДА МІШЛЕН У СВІТОВІЙ РЕСТОРАННІЙ ГАЛУЗІ.....	50

СЕКЦІЯ 14. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ	
SECTION 14. MATHEMATICAL METHODS, MODELS, AND INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ECONOMICS	52
<i>Данильченко Т. В., Василів Б. В.</i>	
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ВИБОРУ НАВЧАЛЬНИХ КУРСІВ.....	52
<i>Никифорчин І. В.</i>	
МОДЕЛЬ ПОСТКОНТРАКТНОГО ОПОРТУНІЗМУ З ДИСКРЕТНИМ РОЗПОДІЛОМ РЕЗУЛЬТАТІВ.....	54
<i>Яровенко А. М., Бойко А. О., Доценко Т. В.</i>	
РОЗРОБКА ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЛЕГАЛІЗАЦІЄЮ НЕЗАКОННИХ КОШТІВ.....	55
СЕКЦІЯ 15. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА	
SECTION 15. DEVELOPMENT OF PRODUCTIVE FORCES AND REGIONAL ECONOMICS	58
<i>Приймакова Ю. А.</i>	
РЕАКЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО БІЗНЕСУ НА КОНФЛІКТ І МОЖЛИВІСТЬ СИНЕРГЕТИЧНОГО ЕФЕКТУ.....	58
СЕКЦІЯ 16. ЕКОНОМІКА ТОРГІВЛІ ТА ПОСЛУГ	
SECTION 16. ECONOMICS OF TRADE AND SERVICES	60
<i>Клоченко А. Р.</i>	
ІНФОРМАЦІЙНІ ПОСЛУГИ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ «ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ».....	60
СЕКЦІЯ 17. ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА	
SECTION 17. ECONOMIC CYBERNETICS	62
<i>Білоус Н. О.</i>	
ГЛОБАЛЬНИЙ ІНДЕКС МИРУ: МІСЦЕ УКРАЇНИ В СВІТІ.....	62

СЕКЦІЯ 7

SECTION 7

УДК 338.439.2

**ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ТА
ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ
FOOD SAFETY AND ECOLOGICAL POLICY
IN THE MODERN WORLD**

Глубіш Л. Я.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри технологій управління,

Національний університет «Львівська політехніка»

ТРИЛЕМА СФЕРИ ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Вітчизняна сфера продовольчого забезпечення вже тривалий період часу переживає трилему, згідно з якою країна не може одночасно підтримувати відразу три речі: споживач хоче споживати продовольчі товари належної якості за низькими цінами; виробник – отримувати надприбутки, реалізуючи продукти харчування за високими цінами та одночасно стати повноправним гравцем на світовому ринку продовольства; держава – зберегти продовольчу незалежність, покладаючись на «невидиму руку» ринку та використати продовольство в якості потужного інструмента впливу на світовій арені. Для кожної із сторін ринкової взаємодії характерна двоїстість їхніх інтересів, що слугує першопричиною їх протиріч, намагання подолати які, може стати рушійною силою збалансованого розвитку продовольчого господарства і дозволить побудувати ефективно функціонуючу сферу продовольчого забезпечення України на засадах оптимізації економічних ефектів для усіх сторін ринкової взаємодії. Це стане можливим лише за умови усунення першопричин виникнення трилеми і досягнення, в такий спосіб, стійкого стану продовольчої безпеки. Трилему сфери продовольчого забезпечення, визначену трьома тісно пов'язаними між собою проблемами, не можна розв'язати одна по одній, незалежно від двох інших.

Вирішення трилеми сфери продовольчого забезпечення слід починати із споживчого сектора, оскільки за ринкових умов господарювання, попит визначає пропозицію, а не навпаки. Насправді, споживач не стільки хоче купувати продукти харчування за низькими цінами, скільки прагне скоротити частку грошових витрат на продовольчі товари. У 2018 році Україна увійшла до ТОП-10 країн з найвищими витратами на їжу – 49,3 % – цей показник набагато вищий, ніж у країнах Європи [1]. Так, наприклад, у Румунії на продукти витрачають 27,5 % сімейного бюджету, в Литві – 25,4 %, Болгарії – 19,7 %, Естонії – 19 % [2]. Причиною суттєвої частки витрат на продукти харчування є випереджаючі темпи інфляції порівняно із приростами доходів громадян України. За оцінками ООН, 60 % українців живуть за межею бідності – середньодобові витрати пересічного громадянина України не перевищують 69 гривень [3]. Зубожіння нації обумовлене політичною та як наслідок економічною кризою на фоні військових дій на сході країни, що спричинили спад ділової активності. Впродовж останніх чотирьох років для України характерною є чітко виражена тенденція зростання рівня безробіття (від 8,6 % у 2013 р. до 10,5 % у 2017 р., зокрема молоді близько 16 %) [5], наслідком чого є навчальна та трудова міграція до країн Західної Європи. Однією з причин безробіття серед молоді є небажання працювати через перебування на утриманні батьків, проживаючих за кордоном. Через крихку тенденцію довгострокових очікувань зростання ділової активності, українці надають перевагу працевлаштуванню у державні структури, де оплата праці є порівняно невисокою. Частка зайнятих у державній сфері станом на 2017 рік становить близько 25 % від загальної кількості зайнятого населення України – це чи не найвищий показник у Європі. Серед усіх верств населення найбільш соціально та економічно незахищеними є люди пенсійного віку. Попри зростання середнього розміру пенсій практично вдвічі (2010 р. – 1032,6 грн, 2017 р. – 1828,3 грн) рівень її купівельної спроможності скоротився рівно на стільки ж порівняно із 2010 роком та втричі порівняно із 2014 роком [4]. Через мізерну пенсію пенсіонери зберігають за собою робочі місця, що ускладнює працевлаштування молоді у державні

структури, медичні заклади та заклади освіти. Ситуацію, що склалася на ринку праці України вдало використовують її сусіди (Польща, Чехія, Угорщина), надаючи можливість офіційного працевлаштування молодим фахівцям в галузі медицини та освіти. Втрати для України є подвійними: відтік людського капіталу, на отримання вищої освіти якого було витрачено державні кошти. Відстаючі темпи зростання доходів порівняно із приростом цін на продовольство, обумовили перехід населення до самозабезпечення продуктами харчування, тому традиційними складовими харчових раціонів українців є хліб і хлібопродукти, м'ясо і м'ясопродукти, молоко і молочні продукти, картопля, цукор, олія та яйця. Така одноманітність обумовлена не лише браком коштів, а ще й відсутністю гастрономічної культури, яка, за умови її активного пропагування, справила б позитивний вплив на споживчі настрої та сприяла б подоланню негативних тенденцій, що склалися.

Таким чином, досягти скорочення частки витрат на продовольство не завдаючи шкоди аграрному бізнесу, можна завдяки підвищенню рівня життя населення, що стане можливим за умови інвестування коштів в усі сфери та галузі економіки. Зважаючи на зовнішній борг України, з метою залучення у вітчизняну економіку коштів, необхідних для її інтенсивного розвитку, в якості альтернативного варіанту притоку капіталу ззовні без додаткових зобов'язань, варто розглянути повернення українських заробітчан, які, працюючи тривалий час за кордоном, примножили свої вміння знання та навички, освоїли нові технології та підходи до організації підприємницької діяльності, в тому числі й у аграрній сфері. Це пришвидшило б диверсифікацію виробництва, потреба у якій назріла уже давно.

Оцінюючи розбалансованість ситуації в сфері продовольчого забезпечення з позицій товаровиробника, слід вказати на те, що аграрний сектор нині умовно поділений на великий агробізнес, що вже завоював свою нішу на світовому ринку продовольства та дрібнотоварний, орієнтований на локальні ринки. Якщо перший є високоприбутковим, то другий – ледь жевріє. Зважаючи на те, що частка дрібних товаровиробників у валовій продукції сільського господарства й досі становить близько 50 %, надалі така тенденція зберігатися не може через високу ймовірність загрози продовольчій безпеці. Тому на державному рівні слід напрацювати механізми розвитку та укрупнення сільськогосподарських товаровиробників. Виходячи із реалій українського села, та враховуючи вітчизняні особливості становлення багатокладності у сільському господарстві, в якості своєрідних бізнес-інкубаторів можуть виступити виробничі та обслуговуючі сільськогосподарські кооперативи. Однак для цього необхідно ініціювати внесення змін та доповнень до вітчизняного законодавства в частині надання державної підтримки цим структурам.

Звідси, можна сказати, що процес досягнення продовольчого благополуччя розділяється на три одночасні фронти боротьби, які описують трикутник взаємодії, вершинами якого є «споживач-виробник-держава», кожна з них прагне отримати максимальну вигоду від взаємодії за мінімальних витрат. Це спонукає до пошуку в продовольчій політиці барицентра цього гіпотетичного трикутника. При цьому слід пам'ятати, якщо надати суттєву перевагу одній із вершин, то існує ризик створити передумови занепаду за двома іншими фронтами ринкової взаємодії та, в кінцевому підсумку, сприяти підвищенню рівня продовольчої небезпеки. Тоді як збалансування продовольчої (на користь споживачів) і аграрної (на користь виробників) політики стане гарантією збалансованого розвитку продовольчого господарства України.

Список літератури

1. Куди йдуть гроші українців. URL: <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/na-chto-ukraincy-tratyat-dengi-1168760.html>.
2. Скільки витрачають на продукти жителі різних країн. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/403062/skilky-vytrachayut-na-produkty-zhyteli-riznyh-krayin>.
3. ООН: 60% українців живуть за межею бідності. URL: http://texty.org.ua/pg/news/textynewseditor/read/75548/OON_60_ukrajinciv_zhyvut_za_mezheju_bidnosti.
4. Інформаційна довідка про чисельність пенсіонерів за різними типами пенсійних виплат у 2013 – і півріччі 2018 рр. *Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України* : [Сайт]. URL: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/analysis_of_pensioners.pdf.
5. Безробіття в Україні та світі. актуальні цифри. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/bezrobittya-v-ukrayini-ta-sviti-aktualni-cyfy>.

Мандрик І. О.
студентка,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

**НЕТРАДИЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ: ПРОБЛЕМИ
ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ**

В умовах ресурсного дефіциту перед соціально-економічними системами різного рівня та виду діяльності достатньо гостро постає проблема економії витрат, зокрема, тієї частини, яка використовується для забезпечення енергетичної складової процесів розвитку. Дієвим компенсатором постійно зростаючих витрат домогосподарств, підприємств та держави на традиційні енергоносії може стати використання альтернативних, нетрадиційних (відновлюваних) джерел енергії, які, незважаючи на різноманітні підходи щодо їх ідентифікації, найбільш доцільно поділяти на дві основні групи: пряма енергія сонячного випромінювання та вторинні прояви енергії сонячного випромінювання у вигляді енергії вітру, гідроенергії, теплової енергії навколишнього середовища, енергії біомаси та ін.

За даними Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України [1], Україна має значний технічно-досяжний потенціал виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, який становить понад 98,0 млн. т. у. п. на рік. При цьому, аналіз структури зазначеного вище потенціалу дозволяє зробити висновок про перспективи домінування біоенергетики (31,0 млн. т. у. п.) та енергії генерованої вітром (28,0 млн. т. у. п.). В той же час, сонячна (в тому числі електрична та тепла) енергетика займає передостаннє місце з показником 6,0 млн. т. у. п. Не акцентуючи уваги на методиці та підходах, які були використані для встановлення технічно-досяжного потенціалу виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії, доцільно, на наш погляд, звернути увагу на необ'єктивну недооцінку перспектив розвитку сонячної енергетики. Такий висновок, в першу чергу, базується на припущенні про те, що технічні, фінансово-економічні та організаційні передумови залучення та обслуговування об'єктів сонячної енергетики (електричної та теплової) є найбільш прийнятними для суб'єктів господарювання (фізичних та юридичних осіб), які розраховують на відносно незначні капітальні вкладення та не тривалий термін окупності реалізованого проекту. Таким чином, у процесах впровадження та використання нетрадиційних та альтернативних джерел енергії першочерговим питанням, яке вимагає особливої уваги є забезпечення ефективності.

Слід відзначити, що проблеми, пов'язані з нетрадиційною та альтернативною енергетикою цікавлять багатьох вітчизняних науковців сфери економіки, державного управління, екології, техніки та інших, які, у переважній більшості наукових публікацій та розвідок або декларують загальні переваги та доцільність змін у напрямі забезпечення енергетичними ресурсами, використовуючи доступну статистичну інформацію, або пропонують обґрунтовані заходи техніко-економічного, організаційно-управлінського та правового характеру щодо впровадження нетрадиційних джерел енергії для підвищення ефективності діяльності таких суб'єктів національної економіки як домогосподарство, підприємство, регіон, держава [2 – 6].

Щодо проблеми ефективності альтернативної енергетики, то їх вирішення в переважній більшості наукових джерел зводиться до двох основних напрямів: оцінка ефективності використання альтернативного джерела енергії у відповідності до існуючих методик діагностування ефекту від впровадження нової техніки [7] та встановлення показника ефективності на основі співставлення обсягу економії фінансових ресурсів до суми капітальних вкладень у реалізацію процесів трансформації джерел енергетичних ресурсів. При цьому, тільки частково враховуються такі особливості нетрадиційних джерел енергії, як відновлюваний характер, ступінь впливу на навколишнє середовище, соціальні та інші аспекти. Як правило, оцінка їх впливу носить більше описово-декларативний характер, що не дозволяє сформулювати комплексне бачення проблем ефективності і на цій основі запропонувати дієві механізми та інструментарій управлінського характеру, наслідком застосування яких, перш за все, стане виконання норм Закону України «Про альтернативні джерела енергії» в частині реалізації усіма суб'єктами таких засад державної політики, як:

– додержання екологічної безпеки за рахунок зменшення негативного впливу на стан довкілля;

- нарощування обсягів виробництва та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел, з метою економного витрачання традиційних паливно-енергетичних ресурсів та зменшення залежності України від їх імпорту;
- додержання безпеки для здоров'я людини на об'єктах альтернативної енергетики на всіх етапах виробництва;
- науково-технічне забезпечення розвитку альтернативної енергетики, популяризація та впровадження науково-технічних досягнень у цій сфері, підготовка відповідних фахівців у вищих та середніх навчальних закладах;
- додержання умов раціонального споживання та економії енергії, виробленої з альтернативних джерел;
- залучення вітчизняних та іноземних інвестицій і підтримка підприємництва у сфері альтернативних джерел енергії, в тому числі шляхом розробки і здійснення загальнодержавних і місцевих програм розвитку альтернативної енергетики [8].

Таким чином, узагальнена характеристика ефективності впровадження та використання нетрадиційних джерел енергії може бути представлена комплексним показником, який враховує результат реалізованих заходів з позиції їх взаємного та відокремленого впливу у триаді «економіка-людина-довкілля». В контексті застосування витратного підходу, оцінку ефективності, на наш погляд, доцільно здійснювати з врахуванням таких складових комплексного показника, як:

V_{em} – виробничо-технологічна складова, яка відображає витрати на створення і експлуатацію виробничої системи, включаючи собівартість продукції і нормування відрахування від капітальних вкладень, грн/рік;

V_c – соціальна складова, яка відображає виплати і пільги працівникам понад заробітну плату, комплекс соціальних заходів, грн/рік;

V_n – природоохоронна складова, яка відображає витрати з охорони навколишнього середовища (атмосферного повітря, земельних угідь, водних ресурсів і т. д.), грн/рік.

Для актуалізації, розроблення та удосконалення підходів до вирішення проблем забезпечення економічної ефективності впровадження та використання нетрадиційних джерел енергії суб'єктами господарювання різного рівня та виду діяльності з врахуванням її трьохскладової структури, напрямами подальших наукових досліджень, на нашу думку, повинні стати:

- уточнення понятійно-категоріального апарату, пов'язаного з ідентифікацією основних визначень, які характеризують відновлювані джерела енергії та процеси їх використання;
- встановлення особливостей формування ефективних результатів використання нетрадиційних чи альтернативних джерел енергії;
- аналізування вітчизняного та зарубіжного досвіду у підходах до оцінки ефективності з врахуванням специфіки процесів впровадження та використання нетрадиційних джерел енергії;
- розроблення нових та удосконалених підходів до управління ефективністю за результатами обґрунтування необхідності враховувати економічну, соціальну та екологічну складові.

Список літератури

1. Потенціал відновлюваної енергетики в Україні. URL: <http://www.sae.gov.ua/uk/activity/vidnovlyuvana-enerhetyka/potentsial>.
2. Матвійчук Л. Ю. Економічна доцільність використання альтернативних джерел енергії. URL: nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecfor_2013_4_5.pdf.
3. Кишко-Єрлі О. Б. Правове регулювання використання відновлюваних джерел енергії: дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / Кишко-Єрлі Оксана Борисівна; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К., 2010. 231 с.
4. Шидловський А. К. Енергоефективність та відновлювані джерела енергії. К.: Українські енциклопедичні знання. 2007. 560 с.
5. Кудря С. О. Нетрадиційні та відновлювані джерела енергії: підруч. для студ. вищ. навч. закл., які навчаються за напрямами підготов. «Електротехніка та електротехнології» та «Електромеханіка»; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». К.: НТУУ «КПІ», 2012. 489 с.
6. Череп А. В., Циганок К. О. Альтернативні джерела енергії як засіб ресурсоефективності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 22. С. 688 – 691.
7. Дзяди́кевич Ю. В. Методи оцінки ефективності інвестицій в енергозбереження. *Інноваційна економіка*. Тернопіль. 2011. № 2 (21). С. 119 – 122.
8. Закон України «Про альтернативні джерела енергії». URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/555-15>.

Грицак О. А.
аспірантка,
Державна екологічна академія
післядипломної освіти та управління

ШЛЯХИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ ДЕГРАДАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ НА ПРИКЛАДІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Людство, оволодівши різними технологіями для забезпечення бажаних для себе благ і життєвого комфорту, змінює природу планети вже в глобальному вимірі. Не усвідомлюючи небезпеки, окремі нації і людство в цілому втягують Землю в грандіозний експеримент, хід і наслідки якого люди не можуть ні передбачити, ні контролювати. Деградація, ерозія ґрунтів, зменшення гумусного покриву планети, забруднення отруйними хімічними й біологічними сполуками й радіонуклідами – такі очевидні наслідки антропогенного впливу на землю. Індустріальне суспільство мимоволі дає розгін процесам планетарного масштабу, керувати якими не готове ні морально, ні інтелектуально, ні матеріально. В Україні ці процеси йдуть інтенсивніше, ніж у цілому на планеті, а критерії такої деградації для України на сьогодні є чітко окресленими [1].

Деградація ґрунтів – погіршення корисних властивостей та родючості ґрунту внаслідок впливу природних чи антропогенних факторів. Забруднення ґрунтів – накопичення в ґрунтах речовин, які негативно впливають на їх родючість та інші корисні властивості. Головною з причин деградації ґрунтів є людська діяльність.

Із 60,3 млн. га її території 42 млн. га займають сільськогосподарські угіддя, з яких 33,2 млн. га – під ріллею. За останні 30 років площа еродованої орної землі збільшилась на 1,9 млн. га, тобто втрачалось по 64 тис. га щороку, і зараз площа еродованих земель складає 11,3 млн. га або майже п'яту частину всієї території України [2]. Застосування у великих регіонах монокультур, порушення сівозмін, майже повна відмова від органічних добрив, зменшення частки бобових культур спричинюються до дегуміфікації ґрунтів, зменшення врожаїв. Природні кормові угіддя і випаси, надто так звані громадські, практично ніколи не отримували ні органічних, ні мінеральних добрив. Родючі землі забудовуються житловими масивами, промисловими об'єктами, під якими вже зараз опинилося понад 5 % суші.

Для кожної категорії земель з метою запобігання погіршенню їх стану і використовуються нормативи з метою контролю за використанням та охороною земель. До таких нормативних показників деградації земель віднесено показники гранично допустимого погіршення стану і властивостей земельних ресурсів внаслідок антропогенного впливу та негативних природних явищ, а також нормативи інтенсивності використання земель сільськогосподарського призначення. Використання в сільськогосподарському виробництві сільськогосподарської техніки, питомий тиск ходових частин на ґрунт якої перевищує нормативи, забороняється. Показники інтенсивності використання земель сільськогосподарського призначення встановлюються з урахуванням даних агрохімічної паспортизації земель. При встановленні показників інтенсивності використання земель сільськогосподарського призначення визначаються

сільськогосподарські культури, вирощування яких обмежується або забороняється, а також технології та окремі агротехнічні операції щодо їх вирощування. Показники інтенсивності використання земель сільськогосподарського призначення використовуються в процесі складання проектно-технологічної документації на вирощування сільськогосподарських культур. Наразі необхідно зменшувати відсоток розораних площ, перетворювати рілля в культурні пасовища, повертати землю до її природного стану, застосовувати ощадливі способи землеробства й тваринництва, раціоналізувати усі затрати на виробництво продуктів харчування.

Вінницька область є лідер у виробництві сільськогосподарської продукції, тому, як інтенсивно діючий агропромисловий регіон не залишилась осторонь окреслених напрямків деградації ґрунтового покриву. Особливо гостро для регіону стоїть питання дегуміфікації і декальцинації ґрунтів, забруднення радіонуклідами, важкими металами та залишками пестицидів, загальні ознаки агрофізичної деградації (переуцільнення, зниження вмісту агрономічно цінної структури, вмісту водотривких агрегатів тощо) (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень еродованості земель Вінницької області станом на 2016 рік

Адміністративні райони	Всього обстежених земель, тис. га	Всього еродованих земель, %
Високий рівень еродованості (>30%)		
Чечельницький	56,08	48,77
Муровано-Куриловецький	78,83	45,81
Погребищенський	111,26	42,71
Шаргородський	99,27	42,63
Пісчанський	48,35	41,76
Барський	94,71	38,18
Жмеринський	101,82	38,02
Томашпільський	71,15	37,68
Крижопільський	78,90	35,61
Ямпільський	69,18	32,93
Чернівецький	61,18	29,62
Могилів-Подільський	79,79	29,62
Середній рівень еродованості (20-30%)		
Геплицький	76,81	28,93
Гульчинський	91,64	26,42
Тростянецький	77,35	26,14
Тиврівський	79,81	25,03
Бершадський	115,4	21,78
Оратівський	82,97	21,75
Нижчий рівень еродованості (<20%)		
Немирівський	111,76	17,46
Літинський	84,04	15,68
Хмільницький	11,08	15,09
Козятинський	106,34	14,48
Гайсинський	92,52	14,33
Іллінецький	76,28	8,48
Вінницький	73,31	6,82
Липовецький	91,54	5,99
Калинівський	91,64	5,53

Джерело: розроблено автором за даними [1]

Аналіз результатів досліджень показав, що високий рівень еродованості земель спостерігається в південно-західній частині області та дещо знижується в північно-східному

напрямку. Така картина зумовлена природно-ландшафтними показниками даної території. Тому рівень виконання умов збалансованого землекористування має бути на рівень вищим в порівнянні з іншими регіонами області.

Районними державними адміністраціями, за участю органів місцевого самоврядування, визначено 1334 гектар малопродуктивних, техногенно-забруднених та деградованих земель, які придатні під заліснення державними та комунальними лісогосподарськими підприємствами Вінницької області. Відповідно до встановленого порядку обласним управлінням лісового та мисливського господарства подані клопотання про надання дозволу на розроблення проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок. У 2006 – 2016 роках державними лісогосподарськими підприємствами обласного управління прийнято під заліснення 6,6 тисяч гектар малопродуктивних та деградованих земель, із них заліснено 6,2 тисяч гектар. У 2016 році створено 251 гектар нових лісів. Весною 2017 року лісогосподарськими підприємствами Вінницького ОУЛМГ заплановано створити на прийнятих землях 300 гектар нових лісонасаджень [2]. Усього по області потребують консервації 737,3 тис. га деградованих і малопродуктивних земель (27,8 % від загальної площі території).

З метою сприяння реалізації державної політики, спрямованої на збалансоване забезпечення потреб населення і галузей економіки у земельних ресурсах, їх охорону і раціональне використання, захист ґрунтів від виснаження, ерозії, деградації, забруднення, відтворення та збереження їхньої родючості Головним управлінням земельних ресурсів у Вінницькій області розроблено Програму використання коштів на освоєння земель для сільськогосподарських та лісогосподарських потреб, поліпшення відповідних угідь і охорони земель, проведення нормативної грошової оцінки землі, інвентаризації земель у Вінницькій області на 2016 – 2020 роки [3]. Відповідно до вказаної програми стан використання та охорони земельних ресурсів Вінниччини характеризується як незадовільний.

На тенденцію до погіршення вказують:

- надзвичайно високий рівень господарського (передусім сільськогосподарського) освоєння території;
- значна землесміність основних галузей економіки;
- нерівномірне сільськогосподарське освоєння території, внаслідок чого розораність земель в окремих районах досягла надмірних розмірів;
- інтенсивний розвиток деградаційних процесів та наявністю значних площ деградованих земель;
- стихійне формуванням нових типів землекористування в ринкових умовах шляхом оренди земельних часток (паїв), які характеризуються нестабільністю, дрібноконтурністю, черезсмужжям;
- наявність території, що зазнають постійного впливу небезпечних стихійних явищ;
- недостатність земель природно-заповідного та іншого природоохоронного, рекреаційного, оздоровчого призначення;
- відсутність програм комплексного вирішення питань щодо використання та охорони земель;
- недостатність нормативно-правових актів та особливо актів нормативно-технічного характеру, які регулюють використання та охорону земель.

У зв'язку з цим, основними заходами для покращення ситуації мають стати:

- виявлення резервів земельних ресурсів та їх перерозподіл між галузями економіки виходячи з придатності земель для використання за цільовим призначенням;

– формування банків даних про якісний стан ґрунтів і забезпечення функціонування інформаційно-аналітичної системи щодо відвернення негативних процесів та ліквідації їх наслідків;

– впровадження заходів щодо відтворення родючості ґрунтів на техногенно забруднених землях сільськогосподарського призначення;

– здійснення консервації деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель та резервування земель для природно-заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного використання;

– призупинення ґрунтово-деградаційних процесів шляхом збагачення ґрунтів поживними речовинами та нормалізування їх балансу.

Таким чином, шляхом здійснення комплексу організаційних, правових, еколого-економічних та інших заходів дасть змогу зупинити процеси деградації ґрунтового покриву, створити стійку систему нарощування біоресурсного потенціалу земель та підвищити економічну ефективність їх використання.

Список літератури

1. Цицюра Я. Г., Броннікова Л. Ф., Пелех Л. В. Ґрунтовий покрив Вінниччини: генезис, склад, властивості та напрями ефективного використання: монографія. Вінниця «Нілан-ЛТД». 2017. С. 216 – 286.

2. Греков В. О., Данько Л. В. Охорона і відтворення родючості ґрунтів у зональних агросистемах. *Агроекологічний журнал*. 2009. № 1. С. 43 – 45.

3. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://vinrada.gov.ua/upload/files/progr/39.doc>.

УДК 330.15:630*6

Ярова І. Є.

к. е. н., доцент, старший викладач кафедри
міжнародних економічних відносин,
Сумський державний університет

СТРАТЕГУВАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОСТОРУ ЛІСОГОСПОДАРЮВАННЯ: ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ЛІСОВОГО КОМПЛЕКСУ

Досягнення фундаментальної, конструктивної та ефективної трансформації простору лісогосподарювання на принципах сталого розвитку та глобального лісового господарства вимагає застосування методології стратегування. Необхідність стратегічного бачення майбутнього лісогосподарювання у просторово-часовому вимірі обумовлено галузевими особливостями лісового господарства: перш за все, безпрецедентною довго тривалістю лісовідтворювальних процесів (лісо вирощування); проектним підходом до стратегічного планування на основі лісовпорядкування; багатоцільовим ресурсосировинним, екосистемним та соціальним значенням лісових ресурсів, регіоналізацією простору лісогосподарювання (зокрема, це охоплює зонально-типологічний аспект організації господарювання), глобалізацією лісового господарства.

Стратегування як організаційно-економічний та управлінський інструментарій (метод) з відповідними механізмами на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях, одночасно є процесом і результатом на різних ієрархічних рівнях сталого просторового розвитку національного лісового комплексу. Сучасна трансформація простору лісогосподарювання у національному лісовому комплексі потребує масштабної екологізації лісокористування та екосистемного ведення лісового господарства на інноваційно-підприємницькій основі.

Актуалізація застосування методології стратегування в межах існуючого стратегічного, перспективного планування розвитку лісового комплексу обумовлена такими моментами:

1. Застосуванням форсайт-технологій для передбачення майбутнього просторового лісогосподарювання у форматі конкретних результатів (орієнтирів) та безперервних стратегічних оцінювань експертними групами (стейкхолдерами). Приймаючи до уваги існуючу практику стратегування у лісовому секторі розвинутих країн та враховуючи різносторонній характер відтворювальних процесів у лісовому господарстві (від лісовирощування до лісопереробки), просторово-часові особливості лісогосподарювання, розробка стратегій розвитку територіальних лісогосподарських комплексів повинні здійснюватися на основі використання форсайт-технологій. З цих позицій стратегічній оцінці підлягає, наприклад, нерівномірний розподіл лісових угідь, міжсекторальне економічне значення лісової сировини, низька передбачуваність науково-технологічного прогресу в таких напрямках як лісозаготівля, лісовідновлення, охорона і захист лісу, вивіз і переробка деревини, інвентаризація і технології проектування [1].

2. Необхідністю підвищення результативності та ефективності існуючого стратегічного планування розвитку лісового комплексу, в тому числі і на основі проектів лісовпорядкування. Лісовпорядкування в системі сталого просторового лісогосподарювання повинно забезпечувати еколого-економічне, соціальне-екологічне обґрунтування інтегрованого багатоцільового використання лісоресурсного потенціалу (лісоземельних угідь), що забезпечить надходження максимальних платежів за лісокористування і, таким чином, дозволить ефективно управляти лісовим господарством. Це вимагає в межах системи лісовпорядкування прогнозування взаємопов'язаного розвитку сировинного та екосистемного користування лісовими ресурсами на основі стратегування відповідних видів діяльності. При цьому поліфункціональне (міжгалузеве) значення лісових ресурсів у просторовому вимірі обумовлює необхідність поступового переходу від галузевого впорядкування території до природовпорядкування, яке передбачає, зокрема, застосування для цілей лісовпорядкування басейнового та геоморфологічного, а також ландшафтного підходів.

3. Необхідністю об'єднати, гармонізувати різноманітні підходи до сталого, екосистемного управління лісами та лісокористуванням (функціональний, системний, проектний та ін.) на різних ієрархічних рівнях простору лісогосподарювання (національному регіональному, локальному).

Застосування різноманітних форсайт-технологій буде забезпечуватиме якісно новий рівень конструктивного та багатоаспектного обґрунтування, зокрема, національної стратегії сталого розвитку лісового господарства, довгострокових програм лісо вирощування на інноваційній основі. Передбачення майбутнього в більшій мірі буде сприяти практичній реалізації принципів сталого просторового лісогосподарювання відповідно до інноваційної моделі лісоресурсного розвитку, системної екологізації використання, відтворення та охорони лісоресурсного потенціалу.

4. Необхідністю реалізації системи сталого багатоцільового лісокористування в умовах децентралізації, а також на рівні територіальних громад.

На закінчення відмічається, що стратегуванню підлягає і економіко-організаційне забезпечення збалансованого розвитку простору лісогосподарювання, оскільки воно потребує системної побудови сукупності механізмів інституціонального, соціо-еколого-економічного спрямування, а також охоплює інтелектуалізацію, культурні та духовні процеси, які в значній мірі визначають результативність та ефективність природо-господарювання.

Список літератури

1. Страхов В. В. Форсайт в лесном секторе стран Европейского Союза. *Форсайт*. 2008. № 3 (7). С. 10 – 15.

ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЙОГО ХАРАКТЕРИСТИК ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Підприємництво є особливим за значимістю для людини фактором забезпечення, без ефективності якого неможливо забезпечити зростання добробуту. Розвитку підприємництва притаманна багатозначність функцій і теоретико-методичних характеристик, серед яких основними вважаємо соціальні та екомічні. Тобто підприємництво одночасно характеризується як економічне й соціальне явище, а його роль зводиться до економіко-соціальних функцій. Економічні та соціальні чинники підприємництва взаємопов'язані, що в теорії характеризується різними визначеннями наприклад в економіці і соціології.

В економічних дослідженнях підприємництво визначається як: самостійне організаційно-господарське новаторство на основі використання різних можливостей для випуску нових або старих товарів новими методами, відкриття нових джерел сировини, ринків збуту тощо з метою отримання прибутків і самореалізації власної мети [1, с. 83]; тут же виділяють функції підприємництва (новаторська, організаційна, господарська, соціальна та особистісна) [1, с. 83].

Соціологічна наука трактує визначення підприємництва як [2]: соціально-економічного феномена в особі суб'єктів господарських відносин, які діють реалізуючи мету задоволення різноманітних потреб та інтересів, а їх діяльність відзначається ризиком, нововведеннями та ініціативою [2, с. 278].

Підприємництво з практичною появою і науковим усвідомленням характеристик, сутнісних інтерпретацій, завжди виконувало та продовжує виконувати роль продуктивної сили. Таке значення його ролі представляється доступним в економічному і соціальному сенсі. На перших порах підприємницької практики побутувала переважаюча думка про виключно економічне значення цього явища – нині ж учені, суспільні, підприємницькі діячі визначають появу суб'єктів категорії соціального підприємства.

Соціальне підприємництво є інструмент організації вирішення суспільних проблем, а також розвитку територій, сприяння енергоефективності, екологічності, реалізації природоохоронних програм тощо.

На нашу думку, соціальне підприємництво (організаційно – підприємство) є вищою формою підприємницької діяльності, у якій матеріальна вигода не самоціль, а опосередкований, забезпечуючий елемент. Характерним його розвиток є для таких економічних систем, у яких практикується реалізація політики сталого і особливо інклюзивного розвитку. Проте, на перших головним чинником розвитку соціального підприємництва є держава, за наявності достатніх вільних фінансових ресурсів, а також бізнесмени – філантропи. Для результативного розвитку соціального підприємства потрібен соціальний капітал, який за призначенням може бути втрачено у сенсі окупності бізнесового проекту. Пріоритет соціального підприємництва – вирішення соціальних проблем.

Виникнення соціального підприємства пов'язуємо з динамічністю розвитку, задоволеністю потреб, а також культурним рівнем розвитку людини. Головний чинник виникнення цього виду діяльності, як ми вважаємо, полягає в науково-обґрунтованому відході від суспільства споживання до моделі сталого розвитку, зокрема у відношенні до інклюзивності. Одним словом, соціальний тип або ж вид підприємства, пов'язаний із культурою, ставленням людей до природи і залежить від рівня добробуту. Припускаємо наявність зв'язку поширеності соціальних підприємств з культурним рівнем розвитку нації, а також багатством країни.

Бачення визначення підприємства саме у такому сенсі сформувалося досить недавно, адже соціальне вважається похідною від бізнес-діяльності, формою, видом господарювання

з неекономічною спеціалізацією. Соціальним вважаємо підприємництво, у розвитку якого над економічними, господарськими, виробничими завданнями переважають соціальні.

Соціальне підприємництво пов'язує з діяльністю неприбуткових організацій, а їх засновники, учасники, обирають за пріоритет не отримання прибутку, а вирішення соціальних, суспільних проблем [3]. Головна вигода для соціального підприємця – вирішення суспільних проблем спільноти людей зі спільними інтересами.

В цілому підсумовуючи положення тез є всі підстави вважати, що категорія «підприємництво» надзвичайно широко представлена як об'єкт, предмет дослідження різних наук, зокрема тих, що вивчають засади соціально-економічного, структурного, політичного, правового механізмів організації задоволення потреб членів суспільства, чинників підвищення їхнього добробуту. Таким чином, економічна наука у визначенні суті підприємництва робить ставку на економічні, соціальні, господарські характеристики. На наше ж переконання, в нинішню епоху розвитку людства підприємництво стає більше соціальним, ніж економічним явищем, набуваючи характеру соціальної організації.

Список літератури

1. Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т. 2 / За ред. С. В. Мочерного. Львів: Світ. 2006. 568 с.
2. Соціологічна енциклопедія / Укладач В. Г. Городяненко. К.: Академвидав. 2008. 456 с. (Серія «Енциклопедія ерудита»).
3. Босак І. П. Соціальне підприємництво: основні ознаки та особливості розвитку. *Наукові записки [Української академії друкарства]*. 2017. Вип. 1 (54). С. 99 – 104.

УДК 339.1

Міщук А. Ю.

студентка,

Університет митної справи та фінансів,

Бондаренко О. В.

студент,

Університет митної справи та фінансів

Науковий керівник:

Горященко Ю. Г.

к. е. н., доцент,

Університет митної справи та фінансів

ЕКО-ІННОВАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сучасні методи господарювання на підприємстві ігнорують його вплив на навколишнє природне середовище, це зумовлює сучасну екологічну ситуацію, яка на початок ХХІ ст. набула глобальних масштабів, та стала майже кризовою. Загострення екологічних проблем диктує необхідність екологічної спрямованості інноваційного розвитку економіки.

Необхідною передумовою гармонійного вирішення екологічних і економічних проблем сучасної України є активізація інноваційного підприємництва, стимулювання розробки та впровадження інновацій з високим ступенем екологічності та економічної ефективності.

Впровадження екологічних інновацій пов'язано з науково-технічним прогресом, що веде до якісної організації виробництва і забезпечує підвищення економічного, соціального та екологічного ефекту.

В сучасному економічному середовищі інноваційний розвиток виступає як один з найважливіших факторів, що забезпечує конкурентні переваги промисловим підприємствам в умовах зростання конкуренції. Зважаючи на сучасну екологічну кризу виникає необхідність спрямування інноваційного розвитку на шлях екологічної модернізації. Це пов'язано з тим, що саме екологічна модернізація виробництва та господарської діяльності дозволить знизити техногенне навантаження на навколишнє середовище, ефективніше використовувати наявні виробничі ресурси, природно-ресурсний потенціал у взаємозв'язку з техніко-економічними, екологічними, фінансовими та соціальними результатами виробництва. Це дозволить підвищити еколого-економічний рівень виробництва та ефективності підприємницької діяльності.

Метою екологічно орієнтованої інноваційної діяльності підприємств, за визначенням Європейської комісії є еколого-орієнтовані технології, що є менш шкідливими для навколишнього середовища, ніж інші. До них можна віднести технології контролю за забрудненням (контроль за забрудненням повітря, управління відходами), вироблення товарів та надання послуг, що не супроводжуються масштабними витратами ресурсів і забрудненням навколишнього середовища, а також управління ефективним використанням ресурсів (водопостачання, енергозбереження тощо) [1].

Суб'єктами сучасного ринку екологічних інновацій є держава, підприємства, організації, установи, університети, фонди, фізичні особи (учені і фахівці), що забезпечують процеси генерування і розповсюдження екологічних інновацій. Основними об'єктами ринку екологічних інновацій є результати інтелектуальної діяльності, представлені:

– у предметній формі (у вигляді коефективного устаткування, агрегатів, дослідних установок, інструментів, технологічних ліній і т.д.);

– у нематеріальній формі (дані науково-дослідних, проектно-конструкторських робіт у вигляді аналітичних звітів, що узагальнюють описи способу, конструкторської та технічної документації);

– у вигляді знань, досвіду, консультування у сфері екологічного маркетингу, консалтингу, проектного управління, інжинірингу та інших науково-практичних послуг, пов'язаних із супроводом та обслуговуванням екологічно-спрямованої інноваційної діяльності [2].

Екологічні технології у всьому світі є галуззю, що динамічно розвивається. Основними ринками екологічних інноваційних товарів є:

– екологічність транспорту;

– енергозбереження;

– заощадження природних ресурсів (заміною на штучні аналоги);

– виробництво та накопичення енергії;

– економне використання сировини та матеріалів;

– раціональне використання водних ресурсів

– біопластмаси та полімери [3].

На розвиток інновацій в сфері екологічного менеджменту впливає низка чинників, які сприяють розвитку інновацій або перешкоджають їх запровадженню. Їх, в свою чергу, доцільно поділити на дві групи: чинники зовнішнього та внутрішнього впливу. Зовнішні чинники впливу – це фактори, вплив яких на розвиток інновацій в сфері екоменеджменту здійснюється з боку навколишнього середовища організації. До них відносять: рівень економічного зростання, політична ситуація в країні, національна та міжнародна законодавча база, податкова політика, наявність зовнішніх джерел фінансування, науковотехнічний прогрес, екологічна ситуація в країні та міжнародні програми з екологічної безпеки. Внутрішні чинники – це чинники, які впливають на розвиток інновацій в межах внутрішнього середовища підприємства. До них належать: цілі організації в напрямку реалізації екологічних заходів; рівень забезпеченості внутрішніми джерелами фінансування; наявність фахівців з екологічної безпеки та відповідних структурних підрозділів [4].

До внутрішніх факторів, що впливають на створення екологічних інновацій на підприємстві, слід віднести екологічну свідомість та прагнення менеджерів, добровільні зобов'язання, екологічна політика компанії та всі фактори, що впливають на функціонування система управління в підприємстві [5, с. 266].

До причин недостатнього розвитку організації екологічної діяльності і екологічного менеджменту на виробництві відносяться: відсутність стабільної економічної бази підприємств; обмеженість фінансових ресурсів підприємств; вузька спрямованість визначення і розуміння природоохоронної діяльності в сучасному понятті підприємств; відсутність на всіх рівнях менеджменту орієнтації на підвищення якості природного середовища і ресурсозбереження; вільне розміщення відходів і доступ до сировинної бази [6].

Виділяють такі основні проблеми, які виникають на етапі розробки екологічних інновацій:

- досить складно визначити вплив виробництва та продукції на довкілля;
- практично неможливо передбачити рамкові умови майбутньої утилізації відходів;
- зростаюча складність продуктів і способів виробництва значно ускладнює процес утилізації відходів;
- спостерігається тенденція до зростання кількості інновацій та скорочення часу їх впровадження.
- низька інвестиційна активність вітчизняних та зарубіжних інвесторів;
- низький рівень державного фінансування інноваційного розвитку та недостатність власних коштів підприємств; послаблення взаємозв'язків науки та виробництва;
- недосконалість податкового законодавства.

У найближчі кілька років в Україні, за даними фахівців, пріоритетними інвестиціями у розвиток екологічно-безпечних технологій мають бути інвестиції у сферу охорони водних ресурсів (майже 60 % загальних інвестицій), сферу охорони атмосфери (приблизно 16 %) та сферу охорони надр і раціонального використання земель та збереження заповідного фонду (10 – 12 %). Надзвичайно перспективним вважається використання біопалива, вітрової та сонячної енергії [7].

Процедура діяльності підприємства від забудови до повного функціонування відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» повинна виглядати таким чином (рис. 1).

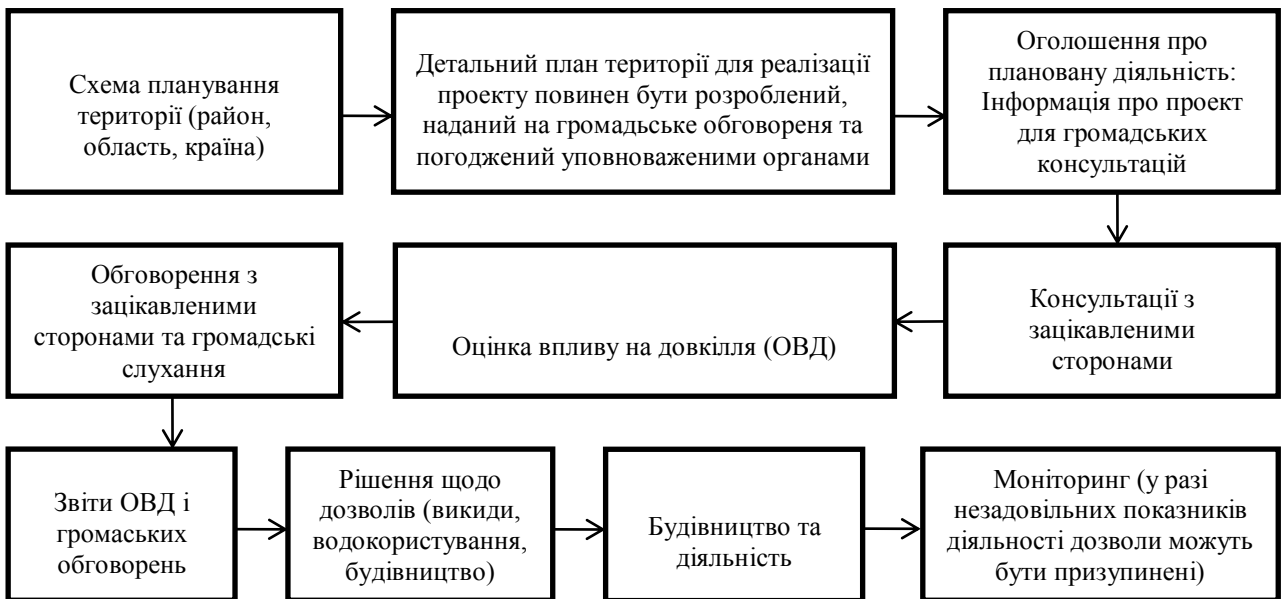

Рис. 1. Процедура створення та діяльності підприємства

За сучасних умов для формування ринку екологічних інновацій необхідним є прийняття відповідних стимулюючих і регулюючих заходів на державному рівні. Державні методи є найдієвішими з погляду можливості управління формуванням ринку екологічних інновацій. Державні інститути можуть впливати на рівень споживача, підприємства, а також на мікро- та макросередовище, у якому функціонує підприємство. Необхідність державного регулювання процесів формування ринку екологічних інновацій викликана його зростаючим значенням для економіки, екології та суспільства в цілому [8].

Державне стимулювання повинно передбачати як стимули позитивної мотивації, що направлені на заохочення розробки і впровадження екологічних інновацій, так і стимули негативної мотивації, головним завданням яких є скорочення та закриття екологічно небезпечних виробництв [7].

Основою подолання кризового стану вітчизняної економіки має стати перехід до інноваційного розвитку на ринкових засадах. Впровадження і розробка інновацій створюють конкурентні переваги підприємствам, надаючи можливість заповнити збільшити частку ринку своєї продукції та зайняти нові сегменти ринку. Вирішення екологоекономічних проблем України неможливе без формування такого середовища, яке б

стимулювало розробку та впровадження інновацій з високим ступенем екологічності та економічної ефективності. При цьому провідна роль в організації та управлінні еколого-інноваційним процесом повинна належати державі, яка має стимулювати та фінансово підтримувати еколого-інноваційну діяльність [9]. Таким чином, в сучасній ринковій економіці саме інноваційна діяльність є визначальним фактором, який забезпечує умови для стабільного і довгострокового економічного розвитку підприємств.

Список літератури

1. Kemp R., Andersen M. M., Butter M. Background report about strategies for eco-innovation: Report for VROM, zaaknummer 5060.04.0041. Final version. 2004. 22 May. 82 p.
2. Сотник І. М., Чумакова М. М. Ринок екологічних інновацій та проблеми його розвитку. *Механізм регулювання економіки*. 2013. № 3. С. 38 – 48.
3. Лесняк О., Логвинюк А. Проблеми впровадження екологічних інновацій в Україні. 2012. URL: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/486>.
4. Присяжна К. В., Передало Х. С. Чинники впливу на розвиток інновацій в сфері екологічного менеджменту. URL: <http://investycii.org/investuvanya/konferentsiji/problemy-formuvanyata-rozvytku-inovatsijnoji-infrastruktury/chyunku-vplyvu-na-rozvytok-inovatsij-vsferi-ekolohichnoho-menedzhmentu.html>.
5. Скороход І. С., Ребрина Н. Г. Дослідження факторів впливу на еко-інноваційну діяльність підприємств в умовах транскордонного співробітництва. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України : зб. наук. праць*. 2015. Вип. 1 (111). С. 264 – 273.
6. Себко А. В. Чинники, що зумовлюють розвиток екологічного менеджменту в контексті ресурсної безпеки підприємства. URL: <http://www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/11412/1/Sebko.pdf>.
7. Дідух В. Екологізація інноваційної діяльності відповідно до вимог сталого розвитку суспільства. *Ефективність державного управління*. 2011. № 27. С. 359 – 369.
8. Фостолович В. А. Екологічні інновації – джерело ефективного управління підприємством. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2009_3/24_Fost.pdf.
9. Печенюк А. В. Тенденції розвитку ринку екологічних інновацій. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2013. № 8. С. 55 – 57.

УДК 336.2

Чорній М. М.

студентка групи ФББ 16-5,

Навчально-науковий інститут фінансів,

банківської справи та фінансового моніторингу,

Національний університет державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

Климчук Н. Я.

старший викладач,

Національний університет державної фіскальної служби України

ЕЛЕКТРОННІ ПЛАТІЖНІ СИСТЕМИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЇХ В УКРАЇНІ

Платіжна система відіграє провідну роль в економіці нашої країни. Вона є визначальною складовою національної економіки, центральною ланкою фінансово-кредитної системи.

Останнім часом у всьому світі розвиток платіжних систем характеризується поступовим звуженням сфери використання готівки та паперових платіжних документів, переходом до нових платіжних інструментів та сучасних технологій платежів. Електронні гроші широко залучаються до обігу і стають важливим інструментом фінансової інфраструктури економічно розвинених країн.

Міжнародні платіжні системи відіграють особливо важливу роль в організації функціонування карткових розрахунків. Вони розробляють загальні правила, обов'язкові для всіх учасників системи, проводять аналіз операцій і координують діяльність системи, акумулюють ресурси для застосування нових технологій та створення гігантських комунікацій, які забезпечують швидкий та надійний обмін фінансовою інформацією.

До сучасних платіжних систем відносяться VISA International, MasterCard International, American Express, Diners Club International, JCB International, які значно відрізняються як за кількістю банків-учасників, так і за кількістю емітованих платіжних карток [2].

Проте найвідомішою міжнародною електронною платіжною системою для розрахунків в мережі Інтернет є PayPal. На сьогодні – це глобально визнаний бренд. Це найбільш великий і потужний представник незалежних провайдерів електронних платіжних систем. Компанія обслуговує понад 169 мільйонів активних акаунтів на 203 ринках по всьому світу [3].

Загальна кількість платіжних карток в Україні з початку 2018 року майже не змінилася і станом на 1 липня 2018 року становила 60,1 млн шт., із яких майже 35,3 млн шт. – активних (58,7 %).

Кількість активних карток у платіжній системі MasterCard склала 24,1 млн шт., у Visa – 10,7 млн шт., у НПС «ПРОСТІР» – 0,4 млн шт. При цьому, кількість держателів платіжних карток становила 42,3 млн осіб, тобто кількість платіжних карток на одного держателя в середньому складала 1,4 шт. (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка кількості платіжних карток в Україні

Джерело: [4, с. 3]

Станом на 01.01.2018 в Україні зареєстровано 46 платіжних систем та систем розрахунків, з яких 10 створені нерезидентами та 36 – резидентами, з яких 12 систем – внутрішньобанківські системи переказу; 9 систем переказу коштів, створених банками та 15 – небанківськими установами України, а також 19 операторів послуг платіжної інфраструктури.

Всього в 2017 році українці здійснили понад 3 млрд операцій із використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, на суму 2125 млрд грн (це на 23,0 % і 31,9 % більше порівняно з 2016 роком відповідно).

Частка обсягу безготівкових операцій із використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, за підсумками 2018 року досягла 45,1 %. Це на 5,8 в. п. більше порівняно з результатами 2017 року (39,3 %) [3].

Цей позитивний тренд пов'язаний із стабільним підвищенням попиту українців на безготівкові операції та популяризацією інноваційних фінансових сервісів.

Структуру обсягу та кількості операцій платіжних карток в Україні зображено на рис. 2.

На міжнародному ринку електронні платіжні системи набрали вже широкого розмаху. Люди все більше і більше починають користуватись цим типом розрахунків, що значно є ефективнішим, ніж здійснювати оплату, наприклад, за товари, роботи, послуги, готівкою.

На вітчизняному ринку представлено чимало електронних платіжних систем, як і внутрішньодержавних, так і міжнародних, проте вони ще мають низький рівень у їхньому застосуванні.

Рис. 2. Структура обсяг кількості операцій із використанням платіжних карток, %
Джерело: [4, с. 5]

Отже, застосування електронних платіжних систем є позитивним явищем, яке сприяє легшій і швидшій співпраці між учасниками ринкових відносин, у здійсненні платіжних розрахунків.

Список літератури

1. НБУ. Відомості з Реєстру платіжних систем за 2016 – 2019 роки. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=88117856&cat_id=55838.
2. Сергій Паперник. Платіжні системи другого покоління. 2018 URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/jaki-je-platizhni-sistemi-2457340.html>.
3. Електронні платіжні системи. 2018 Т. I. [сайт]: URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Електронні_платіжні_системи.
4. НБУ. Обсяг кількості операцій із використанням платіжних карток 2018. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=75700271#top.

УДК 330.5

Ясенова А. В.

студентка,

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОСАДОК КУРСУ ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ

В роботі досліджується просадка (англ. Drawdown) на ринку іноземних валют. Так як основними операціями є купівля чи продаж, то просадка показує на скільки зменшилася ціна активу або кількість грошей на торговому рахунку протягом певного періоду часу.

Постановка задачі: вхідними даними до задачі є курс валютної пари для визначеного періоду часу; метою дослідження було обчислити просадки використовуючи вхідні дані і визначити чи є ця величина показовою мірою ризику та/або волатильності.

Просадка – це відхилення балансу/вартості торгового акаунта/активу відносно максимального історичного (пікового) значення. Максимальна просадка – це максимальне з таких відхилень за досліджуваний період часу.

В економіці наводиться наступне визначення: «Просадка – це міра зниження відносно історичного піку деякої змінної (як правило, сукупний прибуток або сума відкритих позицій стратегії торгівлі). Більш формально, якщо $X = (X(t), t \geq 0)$, $X(0) = 0$ – випадковий процес, просадка в час T , визначається як $D(T) = \max\{0, \max_{0 \leq t \leq T} (X(t) - X(T))\}$ [1].

Просадки обчислюються для визначення фінансового ризику інвестиції, зазвичай в межах одного торгового акаунта або портфелю. Тобто, величина просадки показує наскільки ризикованими є дії трейдерів. Чим меншим є це значення, тим більш консервативною вважається торгова система.

Метою дослідження є просадка не конкретного торгового аккаунта, а курсу валютної пари. Потрібно виділити параметри, які характеризують цю величину в даному контексті.

Максимальна просадка (англ. maximum drawdown) – різниця між максимальним і наступним за ним мінімальним значенням сумарної вартості аккаунта за всю його історію торгівлі, виражена у відсотках.

Сама по собі просадка – це найбільше зменшення ціни, що відбулося за певний проміжок часу. Максимальна просадка – найбільша з усіх просадок. Також цікавим для дослідження показником є тривалість просадки – величина, що показує протягом якого періоду часу ціна зменшувалася.

Для дослідження використовується мова програмування Python і такі її бібліотеки як pandas, matplotlib і numpy. На вхід подається курс валюти за досліджуваний період часу. Для обчислення просадки необхідно виконати попередні маніпуляції з даними:

1. Визначити відносну зміну курсу для кожної позначки часу
2. Визначити кумулятивну зміну курсу для кожної позначки часу. Отриманий масив є характеристикою відносної зміни курсу валюти за досліджуваний період відносно початкової позначки часу.
3. Визначити просадку для кожної позначки часу:
 - визначити у скільки разів змінилося значення ціни валюти відносно ціни в початковий момент часу;
 - визначити максимальне збільшення ціни;
 - визначити просадку для кожної позначки часу;
 - визначити максимальну просадку для кожної позначки часу.

На виході отримано масиви значень поточної і максимальної просадки.

На рис. 1 зображений курс пари долар-євро з початку 2017 р.

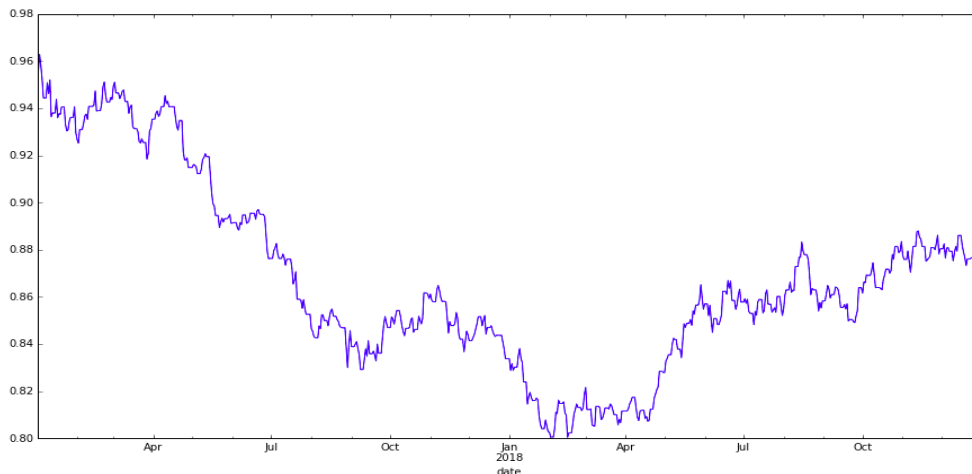

Рис. 1. Графік курсу валютної пари долар-євро

Помітне різке падіння ціни в період з червня по серпень 2017 року і з листопада 2017 року по лютий 2018 року.

Розглянемо просадки за цей період. На рис. 2 зображено абсолютну просадку (зона фіолетового кольору) і максимальну просадку (червона лінія).

Дуже помітна кореляція між значенням курсу валюти і величиною просадки. Наприклад, спостерігалися значні зниження ціни в період з червня по серпень 2017 року і з листопада 2017 року по лютий 2018 року. На рис. 3 видно, що в цей час просадка також суттєво збільшується, а отже, за допомогою цієї величини ми можемо відслідковувати різкі падіння курсу ціни і використовувати її як ще одну міру характеристики стану ринку.

Існує мінімальне значення протягом кожної просадки (глибина), і досягається воно за різний час: може бути різка просадка і довге відновлення з неї і навпаки. З рис. 2 видно, що просадки мають різну тривалість і глибину, але є дуже мало досліджень залежності величини просадки від її тривалості.

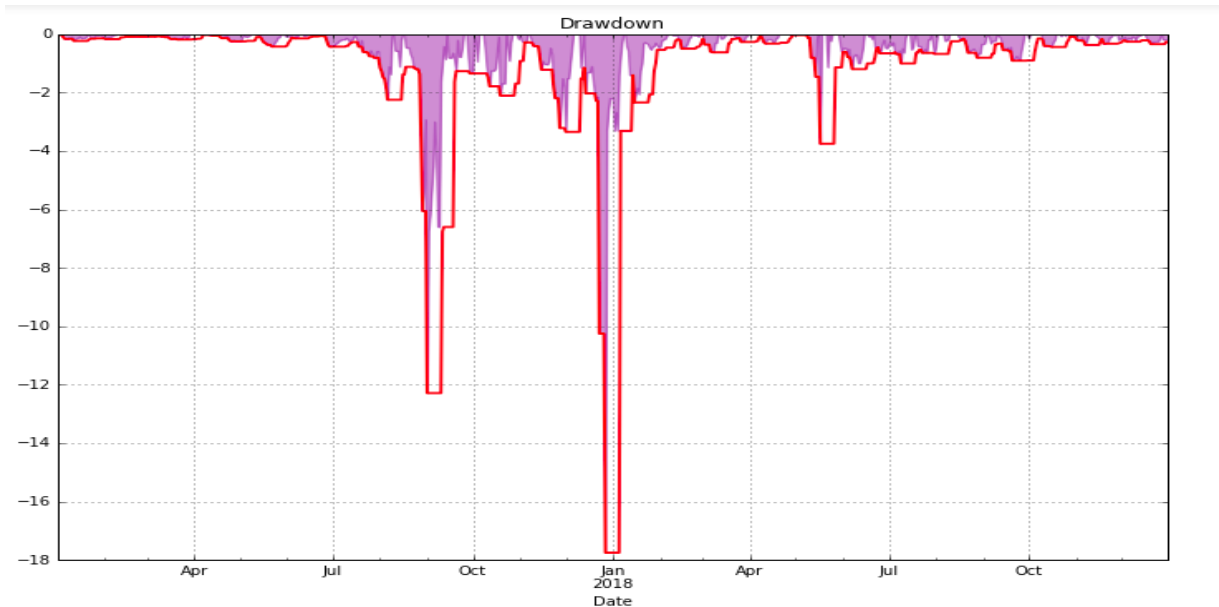

Рис. 2. Графік просадки курсу валют

Нижче наведено інформацію про деякі просадки починаючи з 2017 року. В даному випадку досліджується їх довжина, а також протягом якого часу просадка збільшувалася, і який, відповідно, був період «відновлення».

	From	To	Through	Lenght	To Through	Recovery
0	2017-11-07	2017-12-06	2017-11-27	29 days	20 days	9 days
1	2017-08-26	2017-09-15	2017-09-08	20 days	13 days	7 days
2	2017-10-06	2017-10-26	2017-10-12	20 days	6 days	14 days
3	2017-12-13	2017-12-20	2017-12-20	7 days	7 days	0 days
4	2017-12-21	2018-01-11	2018-01-04	21 days	14 days	7 days
5	2017-09-16	2017-09-18	2017-09-16	2 days	0 days	2 days
6	2017-09-27	2017-10-05	2017-09-29	8 days	2 days	6 days

Рис. 3. Просадки курсу валютної пари долар-євро за 2017 рік

Тривалість періоду від початку просадки до її піку і час відновлення досить різноманітні. Від періоду обчислення абсолютної просадки (просадка в певний момент часу) залежить і загальний результат аналізу: чим більший період, тим більш згладжені значення отримаємо. Значення періоду потрібно обирати в залежності від поставленої задачі: зі збільшенням досліджуваного проміжку часу потрібно збільшувати період обчислення просадки.

В результаті виконання роботи обчислена просадка курсу валютної пари долар-євро, досліджена її здатність відображати падіння курсу, визначені основні параметри, які характеризують просадку (глибина просадки, період відновлення, тривалість досягнення піку), побудований графік просадки і максимальної просадки, побудована таблиця з агрегованими даними про просадки досліджуваного курсу. З отриманих результатів видно, що просадка показує наскільки ризикованою і волатильною є валютна пара.

Список літератури

1. Drawdown (economics). URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Drawdown_\(economics\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Drawdown_(economics)).
2. RDocumentation: chart.Drawdown. URL: <https://www.rdocumentation.org/packages/PerformanceAnalytics/versions/1.5.2/topics/chart.Drawdown>.
3. An Introduction to Mathematical Finance with Applications: Understanding and Building Financial Intuition. Petters, Arlie O., Dong, Xiaoying.

УДК 339.727:330.332

Виноградська І. І.

студентка,

Київський національний торговельно-економічний університет,

Гусаревич Н. В.

к. е. н., старший викладач кафедри фінансів,

Київський національний торговельно-економічний університет

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ

Прямі іноземні інвестиції займають провідне місце в процесі глобалізації – найхарактернішої ознаки розвитку сучасної світової економіки. Для України питання залучення прямих іноземних інвестицій є пріоритетним на сучасному етапі трансформаційних змін в економіці. Але в силу багатьох чинників виникає ситуація, за якої вагома частка іноземних інвестицій, що входять в нашу країну, мають вітчизняне походження. Такі інвестиції в світовій практиці визначено як «round tripping» – явище, яке означає виведення резидентами за кордон коштів, які потім повертаються в країну у вигляді прямих іноземних інвестицій.

На сьогодні невелика кількість країн світу проводять аналіз прямих іноземних інвестицій, в яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент. Таке інвестування характерне не лише для країн з трансформаційною економікою, але й для розвинених, але у менших масштабах. Основними причинами здійснення подібних операцій є позбавлення жорсткого валютного контролю, оптимізація податкового навантаження, захист прав власності, існування валютного контролю та зміни валютного курсу (для забезпечення гнучкості в управлінні активами, що виражені в іноземній валюті), а також отримання доступу до більш якісних фінансових послуг. Для кращого розуміння слід навести визначення кінцевого контролюючого інвестора (Ultimate Controlling Parent-UCP) – це підприємство, що контролює безпосереднього прямого інвестора підприємства прямого інвестування – визначається шляхом поступового розгляду (знизу вгору) усіх рівнів відносин контролю, починаючи від безпосереднього прямого інвестора до досягнення підприємства, яке знаходиться на найвищому рівні в ієрархії відносин власності.

За різними оцінками, в офшорах щороку осідає від 100 до 300 млрд. грн. Це досить значні суми, але вони є незначними, в порівнянні зі світовими масштабами. У «податкових гаванях» приховується 10 – 13 % світового ВВП, тобто більше 10 трлн. дол. США. Такі дані наводить міжнародна консалтингова компанія Boston Consulting Group.

Національний Банк України провів ретроспективний аналіз даних щодо обсягів прямих іноземних інвестицій, в яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент (round tripping) за 2010 – 2018 рр (рис. 1).

Таким чином, впродовж 2010 – 2018 років обсяги прямих іноземних інвестицій, в яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент (round tripping) оцінено у 8,4 млрд. дол. США, що становить 22 % від притоку прямих іноземних інвестицій в Україну (38.2 млрд дол. США). Найбільші обсяги «round tripping» інвестування спостерігались впродовж 2010 – 2013 років – в середньому на рівні 32,7 % від загального обсягу, а 87 % таких інвестицій було спрямовано до підприємств реального сектору. У 2014 – 2015 роках спостерігався відтік коштів з країни за такими операціями, що пов'язано з політичними змінами, а також з нестабільною ситуацією на Сході України. У 2018 році операції round

tripping оцінено у 0,5 млрд. дол. США, що становить 20,6 % усіх прямих іноземних інвестицій в Україну.

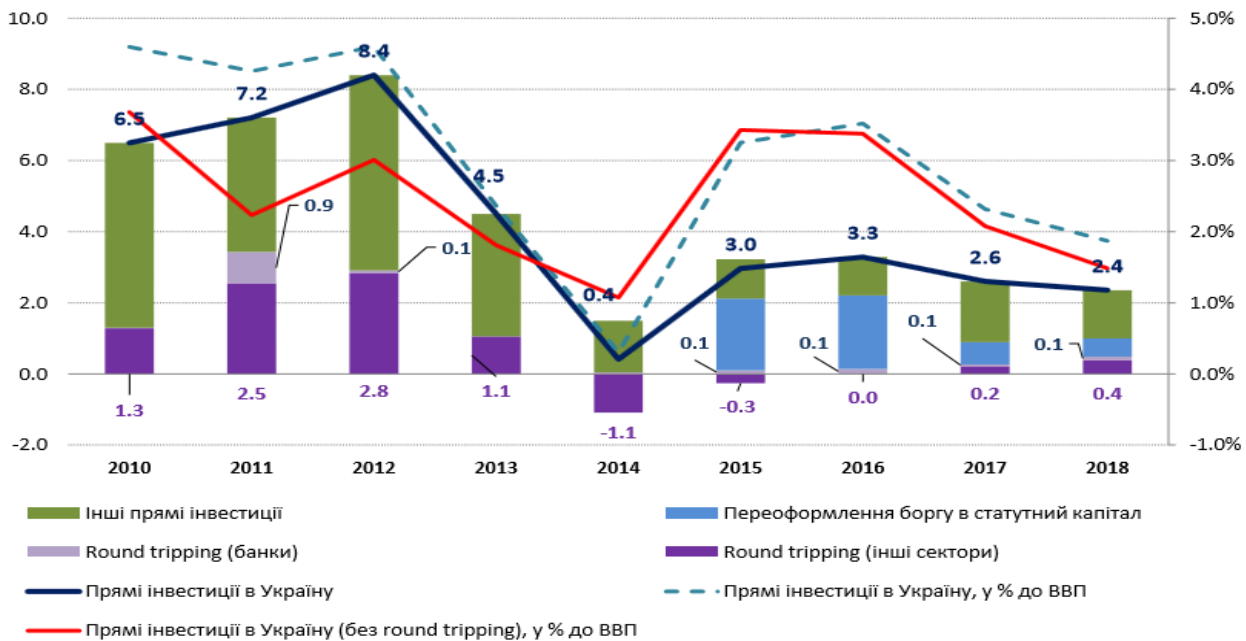

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції в Україну в 2010 – 2018 рр., млрд. дол. США
Джерело: [1]

Відповідно до рис. 2, найбільшими країнами-інвесторами за обсягом прямих іноземних інвестицій в Україну в 2018 році були Кіпр (близько половини від загального обсягу інвестицій), Нідерланди, Велика Британія та Німеччина.

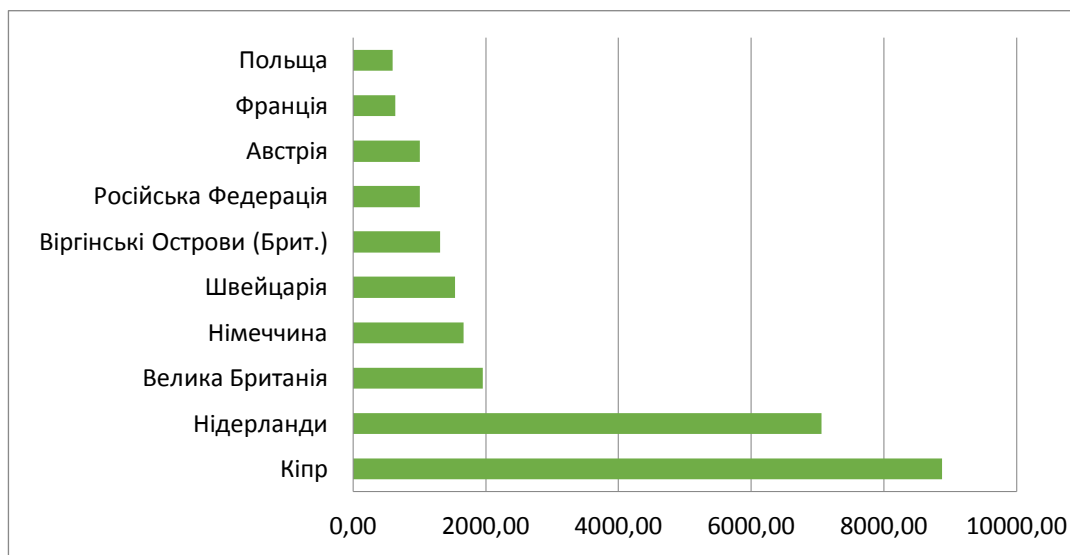

Рис. 2. Прямі іноземні інвестиції з країн світу в економіку України в 2018 році (млн. дол. США)

Джерело: [2]

Щодо секторів економіки, в які були направлені прямі іноземні інвестиції можна виділити наступні: промисловість (44 %), оптова та роздрібна торгівля (22 %), операції з нерухомим майном (16 %), фінансова та страхова діяльність (14 %) та будівництво (4 %) (рис. 3).

Рис. 3. Прямі іноземні інвестиції в економіку України за видами економічної діяльності в 2018 році (млн. дол. США)

Джерело: [2]

Низький рівень прямих іноземних інвестицій та поширення операцій «round tripping» дестабілюють економіку держави. За оцінкою ОБСЄ, міжнародні компанії, використовуючи легальні й незаконні податкові схеми, знижують ефективну ставку податків на 5 відсоткових пунктів, що завдає шкоди бюджетам в масштабах світової економіки. Це призводить до коливання валютного курсу та створює дефіцит платіжного балансу.

Україна в останні роки запроваджує в дію низку європейських стандартів, які спрямовані одночасно і на полегшення ведення бізнесу, і на боротьбу з «сірим» капіталом в офшорах. Для цього 23.07.2018 року була підписана Багатостороння конвенція MLI (Multilateral Instrument). Дана угода дозволяє країні одночасно вносити зміни в усі або деякі чинні Конвенції про уникнення подвійного оподаткування. Підписана конвенція при цьому є частиною Плану дій BEPS (Base erosion and Profit Shifting), який розробляється за ініціативою ОБСЄ та G20 та містить 15 дій, які повинні призвести до того, що податки будуть сплачуватися саме там, де працюють компанії і створюється додана вартість [3].

Отже, для нормалізації платіжного балансу, стабілізації валютного курсу та економіки в цілому, уряду країни необхідно реформувати податкову систему, підвищити ефективність державного регулювання у сфері трансфертного ціноутворення (ТЦУ) та забезпечити нагляд за транскордонними фінансовими потоками. Адже податки – це основа існування держави. Вони потрібні для створення і підтримки інфраструктури, розвитку фундаментальних наук і культури, захисту населення і охорони правопорядку.

Список літератури

1. Ретроспективний аналіз даних щодо обсягів прямих іноземних інвестицій, у яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент (round tripping) за 2010 – 2018 роки. *Національний банк України*. 2019. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=73849830>.
2. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Гостинні «гавані». *YouControl*. 2018. URL: <https://youcontrol.com.ua/news/hostynni-havani-ukrayinskyu-eksport-do-ofshoriv-vyris-na-20-a-import-na-40>.

УДК 330.3

Волошко К. В.
студентка гр. ФК-15-1,
Університет митної справи та фінансів,
Пономарьова О. Б.
ст. викладач,
Університет митної справи та фінансів

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

На сучасному етапі ринкове середовище не завжди позитивно впливає на ефективність діяльності підприємств. Тому з огляду на це набуває великого значення виважена інвестиційна діяльність, що потребує від підприємств пристосування й адаптації до умов як зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Раціональним і прийнятним кроком для підприємств, що не мають можливості використовувати внутрішні фінансові ресурси, є залучення інвестицій.

Стан залучення прямих іноземних інвестицій в Україні значно ускладнює інвестиційну діяльність, оскільки наявний обсяг вкладень не забезпечує передумов економічного зростання і навіть повноцінного відтворення їх наявного стану. На інвестиційну привабливість значно впливає не лише загальний стан економіки країни, а й умови ведення бізнесу, зокрема ступінь втручання держави та рівень корупції.

За останні 10 років обсяг інвестицій із країн ЄС значно збільшився, щодо країн СНД, спостерігається значне скорочення обсягу прямих іноземних інвестицій. При цьому перспективи іноземної інвестиційної діяльності в Україні здебільшого визначаються обсягами та структурою вже накопиченого в країні іноземного капіталу. Зміну інвестиційного клімату найбільш наочно демонструє динаміка інвестицій, особливо прямих іноземних інвестицій, яка вважається індикатором зміни рівня довіри та рейтингу країни. Економічна активність іноземних інвесторів в Україні незначна.

Надходження прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну у 2018 році становили \$2,5 млрд, що на 8 % більше, порівняно з 2017 роком.

У галузевому розрізі найбільше зростання капінвестицій в 2018 році зафіксовано на підприємствах інформації та телекомунікацій – вдвічі, фінансової і страхової діяльності – на 80,2 %, транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності – на 69,3 %. Водночас у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування падіння капінвестицій становило 3,1 % і будівництві – на 3,4 %. Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 76,2 % загального обсягу. Вагому частку капітальних інвестицій освоєно в машини, обладнання та транспортні засоби – 49,3 %, в будівлі та споруди – 38,2 % всіх інвестицій. На капітальний ремонт активів спрямовано 5 млрд грн капітальних інвестицій (5,7 % загального обсягу) [1].

З метою подальшого покращення інвестиційного клімату України актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Ряд позитивних кроків у цьому напрямі вже здійснено:

1. На сьогодні в Україні створене правове поле для інвестування та розвитку державно-приватного партнерства. Законодавство України визначає гарантії діяльності для інвесторів, економічні та організаційні засади реалізації державно-приватного партнерства в Україні.

2. На території України до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами. Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації.

3. Підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу [2].

Щодо можливих шляхів поліпшення інвестиційного клімату в Україні та активнішого залучення прямих іноземних інвестицій в пріоритетні сектори національної економіки, доцільною видається реалізація наступних заходів:

- розбудова національної фінансової системи в напрямку створення механізмів довгострокового інвестиційного кредитування, конкурсного розподілу державних інвестиційних ресурсів, ефективної концентрації заощаджень населення для фінансування цілей економічного розвитку;

- прискорення реформування амортизаційної системи шляхом її лібералізації та посилення інвестиційної спрямованості; – впровадження механізмів участі індивідуальних інвесторів в операціях на фінансовому ринку;

- створення надійної правової основи для стимулювання і залучення приватних інвестицій в інститути розвитку;

- розробка плану дій щодо формування сприятливого інвестиційного клімату у межах проголошених пріоритетів соціально-економічного розвитку, розробка регіональних планів підвищення інвестиційної привабливості областей з урахуванням особливостей їхнього ресурсного потенціалу;

- розвиток державно-приватного партнерства в підтримці інвестиційної та інноваційної діяльності;

- забезпечення постійної взаємодії органів виконавчої влади і підприємців, покращення інформаційного супроводження реалізації інвестиційних проєктів;

- розвиток програм довгострокового кредитування індивідуальних інвестицій у тому числі в підвищення енергетичної економічності житла, освіти, житлове будівництво [3].

Висновки. У результаті дослідження основних проблем та недоліків залучення іноземних інвестицій в Україні було виявлено, що протягом усього періоду незалежності нашої країни головними «вузькими» місцями залишалися недосконалість законодавчої бази щодо регулювання інвестиційної діяльності та несприятливий інвестиційний клімат практично за усіма його базовими складовими. Погіршення інвестиційного клімату в Україні на різних етапах розвитку інвестиційної діяльності було пов'язано з розширенням та згортанням пільг для іноземних інвесторів, тобто з низьким рівнем захисту їх комерційних інтересів. Також негативний вплив на інвестиційний клімат чинили такі фактори, як загальний незадовільний рівень соціально-економічного розвитку національної економіки, зокрема, низький рівень життя населення; неефективна галузева структура залучення іноземних інвестицій, де частка високотехнологічних та наукоємних виробництв протягом досліджуваного періоду була мінімальною. Невирішеність цих проблем призводила і призводить до негативних наслідків як для іноземних інвесторів, які втрачають прибутки і змушені йти з українського ринку, так і для держави у цілому внаслідок погіршення інвестиційного іміджу, скорочення робочих місць та зниження рівня життя населення.

Список літератури

1. Сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
2. Концепція розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013 – 2018 роки. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-%D1%80>.
3. Колеватова А. В. Сучасний стан залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 22.

УДК 330.101

Гонта С. В.

к. е. н.,

Чернігівський національний технологічний університет

ОСНОВНІ ВИКЛИКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗВО УКРАЇНИ

В сучасних умовах саме інноваційна діяльність дозволяє отримати максимальний прибуток відносно інвестованих коштів. Це зумовлює пріоритетність наукоємного виробництва в структурі національної економіки. Наразі національна інноваційна система України є неефективною, що знижує конкурентоспроможність внутрішніх виробників на світовому ринку. Відтак, вона потребує докорінних, науковообґрунтованих змін.

Важливою ланкою національної інноваційної системи є заклади вищої освіти. В провідних країнах з інноваційно-інвестиційною економікою саме вони є потужними науково-дослідницькими центрами, на основі яких генеруються нові розробки, що впроваджуються у виробництво. Це дає синергетичний ефект між освітньою та практичною діяльністю, адже студенти під час навчання мають можливість залучатись до реальних наукових проектів, та отримувати безпосередній досвід. Окрім того, можливість для ЗВО комерціалізувати вироблений інноваційний продукт допомагає залучити додаткове фінансування. Хоча науково-технічна діяльність ЗВО України і досі зберігає певний потенціал, вона не є розвинутою на достатньому рівні. Це зумовлено рядом проблем різного характеру. Емпіричний аналіз дозволяє виділити три основні групи викликів інноваційної діяльності закладів вищої освіти, що постають наразі в Україні: законодавчі, організаційні та соціальні.

Так, законодавчі проблеми пов'язані з особливим юридичним статусом ЗВО, які, згідно з прийнятим у 2014 році Законом про Вищу освіту, можуть існувати в статусі: бюджетної установи, неприбуткового закладу вищої освіти чи прибуткового закладу вищої освіти. Однак, цей закон не вирішує інституційних проблем, пов'язаних з комерційною діяльністю ЗВО, зокрема у сфері науково-технічних послуг. Так, бюджетні установи залишаються у прямій залежності від державного фінансування. Неприбуткові заклади вищої освіти звільняються від сплати ПДВ, однак, їх діяльність як суб'єктів господарювання є обмеженою. Найближчою до моделі комерційного університету є прибутковий заклад вищої освіти, однак наразі ця форма організації є ризикованою, якщо не небезпечною: матеріально-технічна база більшості ЗВО України є такою, що не дозволяє повністю перейти на самофінансування; крім того, загрози становлять і проблеми, що викладені нижче [1; 3]. Також до законодавчих перешкод можна віднести недосконалу систему інтелектуального права, яке передбачає перехід до ЗВО прав на вироблений в стінах закладу інтелектуальний продукт, що вкупі з неефективною системою комерціалізації інновацій значно звужує перспективи впровадження розробок у виробництво.

До організаційних проблем можна віднести високу ризикованість інноваційних проектів, та великі витрати як на розробку, так і на впровадження їх у виробництво. Крім того, для українського підприємництва залишається актуальною проблема «стихійного капіталізму», при якому підприємці намагаються отримати надприбутки з мінімальними інвестиціями та ризиками. Це посилюється політичною та економічною нестабільністю в суспільстві, непослідовністю реформ, військовими діями, залежністю від геополітичного становища в світі. За таких умов підприємці недостатньо вмотивовані укладати договори з

ВНЗ на розробку інтелектуального продукту, та подальшого державно-приватного партнерства [2]. Окрім того, вагомим залишається фактор непрозорого регулювання інтелектуальної власності, що створює додаткові перепони для підприємців.

Соціальні виклики становлять, передусім, низький авторитет вищої освіти та наукової діяльності в Україні. Перше зумовлене відносно малим відсотком випускників, які працюють за спеціальністю, що є наслідком глибокої кризи та диспропорції середньої, професійно-технічної та вищої освіти, а друге зумовлене відірваністю освітнього процесу від реальної практики та низьким рівнем оплати праці вчених та науковців [3].

На нашу думку, головною причиною неефективності попередніх спроб вмотивувати інноваційно діяльність ЗВО, є фрагментарні реформи, які не можуть вирішити наявні проблеми комплексно. Спираючись на модель «Quadruple helix», яка передбачає співпрацю та синергію між державою – бізнесом – вищою освітою – громадськістю, можна говорити про необхідність побудови компліментарної стратегії розбудови національної інноваційної системи України (рис. 1).

Рис. 1. Схема впливу компліментарної стратегії стимулювання інноваційної діяльності ЗВО України

Джерело: складено автором

Саме компліментарний підхід може бути корисний при розробці науковообґрунтованої стратегії реформування означених вище галузей. В світовій практиці широко відоме застосування пільгового інноваційного кредиту для підприємців, що передбачає зменшення ставки оподаткування, чи податкові канікули на певний строк, в разі впровадження інноваційних розробок у виробництво. Особливої уваги потребує формування дієвої моделі комерціалізації технологій у ЗВО, та надання їм повноважень для цього. Крім того важливим напрямом діяльності є запровадження системи академічних підприємств, що можуть бути створені на основі ЗВО, чи у колаборації з підприємцями. На нашу думку, поступове, але послідовне та систематичне реформування всіх дотичних галузей може скласти позитивний ефект, та сприяти стимулюванню інноваційної діяльності закладів вищої освіти в Україні.

Список літератури

1. Про вищу освіту: Закон України від від 01.07.2014 № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 37 – 38. Ст. 2004. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Самотій Н. С. Перспективи використання колаборації як інструменту ефективною співпраці бізнесу та освіти в Україні. *Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні : збірник тез доповідей XIV Науково-практичної конференції*, 17 – 20 квітня 2018 року. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2018. С. 127 – 129.
3. Покідіна В. Університети та бізнес: міжнародний досвід співпраці та перспективи для України. URL: http://cost.ua/files/Universities%20and%20business_report.pdf.

УДК 339.7

Марущак І. В.

студентка,

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

Науковий керівник:

Раца О. Б.

к. е. н.,

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

ОСОБЛИВОСТІ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ

Однією з важливих проблем на сьогоднішній час в Україні є стабілізація економіки і підвищення її ефективності. Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни пов'язано з накопиченням та ефективним використанням інвестиційних ресурсів. Нестача внутрішніх фінансових ресурсів та відсутність бюджетного фінансування спонукають до пошуку нових шляхів залучення капіталу, у тому числі й іноземних інвестицій. Прямі іноземні інвестиції є важливим джерелом капіталовкладень у розвиток країни та впровадження інноваційних технологій у виробництві і управлінні.

В Україні річні обсяги інвестицій поки що залишаються на низькому рівні через несприятливий інвестиційний клімат, що пояснюється недосконалою законодавчою базою, нерозвиненими фондовим ринком та фінансово-кредитною системою, високим податковим тиском та неефективним використанням амортизаційних відрахувань [3].

Україна має значний інвестиційний потенціал, зокрема: має вигідне географічне положення; сприятливий клімат, родючі ґрунти для ведення сільськогосподарського виробництва; розвинену транспортну інфраструктуру. Привабливість української економіки для іноземних інвесторів пов'язана з наявністю порівняно дешевої робочої сили, з налагодженням зв'язків з європейськими країнами тощо. Незважаючи на те що Україна має велику інвестиційну привабливість, вона відчуває потребу у значних обсягах іноземного капіталу у вітчизняну економіку, що залежить від багатьох причин [1].

Саме вони є запорукою системного розвитку матеріально-технічної бази, стимулювання конкуренції на ринку, введення інноваційних технологій, нарощування експортного потенціалу підвищення рівня життя у країні тощо. Залучення іноземних інвестицій, в порівнянні з традиційними джерелами фінансування, дає додаткові можливості, які полягають у використанні зарубіжного організаційного та управлінського досвіду, доступі до новітніх технологій, розвитку експортного потенціалу підприємницьких структур та економіки в цілому [4].

Однак інвестиційна привабливість України сьогодні залишається низькою через несприятливий інвестиційний клімат. Саме діючий збройний конфлікт на сході країни вплинув на іноземне інвестування, низка іноземних компаній прийняли рішення припинити діяльність та залишити країну до покращання загальних умов діяльності. З початку 2014 р. Україна втратила 10,3 млрд. дол. інвестицій, у той час як приплив капіталу становив 1,9 млрд. дол. Відсутність гарантій безпеки та високий ступінь ризику зумовили різке зниження обсягів залучення іноземних інвестицій, адже «мета кожного інвестора – більше доходу за меншого ризику» [1].

Прямі іноземні інвестиції в економіку України подано в табл. 1.

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в економіку України¹⁾

Станом на 01.01	Прямі іноземні інвестиції в Україну, млн. дол	Прямі інвестиції з України, млн. дол
2014	53104,5	6597,4
2015	40725,4	6350,6
2016	36154,5	6210,0
2017	37513,6	6857,3
2018	39144,2	5456,3

¹⁾ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Джерело: сформовано авторами на основі [2]

Як показано в табл. 1, спостерігалось різке зменшення надходжень інвестицій з 2014 – 2016 рр., протягом 2017 р. лдана тенденція дещо поліпшилась.

На сьогодні Україна активно використовує формат стратегічного партнерства у відносинах з Європейським Союзом. Із країн ЄС з початку інвестування на 31.12.2017 р. внесено 60042,3 млн. дол. інвестицій (76,2 % загального обсягу акціонерного капіталу), з інших країн світу – 26329,1 млн. дол. (23,8 %). Головними країнами-інвесторами, на які припадає 86,4 % від загального обсягу інвестицій з ЄС, є Кіпр – 11744,9 млн. дол., Нідерланди – 5610,7 млн. дол., Німеччина – 5414,3 млн. дол., Австрія – 2402,4 млн. дол., Велика Британія – 1852,5 млн. дол. та Франція – 1 528,1 млн. дол. 2015 р. характеризується зменшенням обсягу іноземних інвестицій із країн ЄС, окрім Нідерландів [3].

Іноземні інвестиції спрямовуються на підприємства промисловості (33,8 %), в установи фінансової та страхової діяльності (25,3 %), у підприємства оптової та роздрібної торгівлі; ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів (10,5 %), в організації, що здійснюють операції з нерухомим майном (8,5 %) [4].

Нерівномірною є й інвестиційна привабливість регіонів України. Лідерами в залученні іноземних інвестицій багато років є місто Київ (52,1 %), Дніпропетровська (16,6 %), Київська (3,8 %) та Харківська (3,6 %) області. Таке розподілення прямих іноземних інвестицій у регіональному розрізі сприяє більш ефективному соціально економічному розвитку саме цих регіонів, що є негативним явищем [4].

Основним фактором збільшення обсягу залучення іноземних інвестицій і підвищення конкурентоспроможності України є поліпшення інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості. Це повинно стати одним із пріоритетних завдань новообраної влади.

Оцінюючи незадовільний стан процесу іноземного інвестування, експерти вважають головною причиною цього недосконалу політику уряду. В Україні було зроблено низку кроків щодо вдосконалення інвестиційного законодавства, зокрема затверджено Концепцію Державної цільової програми формування позитивного міжнародного іміджу України; створена Національна інвестиційна Рада при Президентові України; ухвалено Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту інвесторів», який посилює правовий захист інвесторів, проте поки що ці заходи не призвели до суттєвого поліпшення інвестиційного середовища в нашій країні [1].

Отже, для ефективного соціально-економічного розвитку країни необхідне суттєве поліпшення інвестиційного клімату, яке передбачає запровадження таких заходів: удосконалення державного регулювання; створення необхідних умов для залучення іноземних інвестицій, які позитивно впливають на розвиток галузей та економіки в цілому; захист прав власності іноземних інвесторів та ін.

Середньостроковою метою подальших реформ є створення сприятливого середовища для бізнесу, розвитку малого і середнього бізнесу, спрощення міжнародної торгівлі та підвищення ефективності ринку праці. Рациональне поєднання інтересів держави, іноземних інвесторів і вітчизняних товаровиробників забезпечить ефективний розвиток країни в цілому.

Список літератури

1. Дудчик О. Ю., Пашикян І. С., Соловійова А. Г. Інвестиційна привабливість України. *Економіка і суспільство*. 2016.
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Мангушев Д. В., Пилипчук В. К., Смірнова Н. О. Прямі іноземні інвестиції: український та світовий контекст. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2016.
4. Дискіна А. А. Розробка основних підходів підвищення інвестиційного забезпечення промислового підприємства. *Технологический аудит*. 2014.

УДК 330.3

Осадчий Є. С.

к. е. н., доцент,

ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»

СУТНІСТЬ SMART СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ РОЛЬ ДЛЯ СПРИЯННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Світові глобалізаційні процеси, автоматизація діяльності, розвиток нових цифрових технологій – все це окремо та у сукупності впливає на економіку та суспільство в цілому, промисловість, моделі ведення бізнесу та робочі місця. Сьогодні, більш ніж будь-коли, локальні питання стають глобальними, а глобальні проблеми стали місцевими [1]. При пошуку шляхів модернізації та розвитку регіонів України на інноваційних засадах, що особливо актуально в процесі реформи децентралізації, мають враховуватись світові тренди.

Нове бачення інноваційної політики в регіонах європейських країн сьогодні намагаються запровадити на основі застосування науково-інноваційної стратегії SMART-спеціалізації (Research And Innovation Strategies For Smart Specialisation або RIS3). Проте, успіх інструментів та заходів політики RIS3 залежить від спроможності державних структур діяти у ролі координаторів або фасилітаторів цих заходів. При цьому спосіб, за допомогою якого інституційні механізми регулюють інноваційні процеси та створюють стимули для взаємодії між регіональними суб'єктами, досі залишається малодослідженим науковцями.

В останні роки Європейська Комісія закликала національні та регіональні органи влади розробити стратегії SMART спеціалізації для досліджень та інновацій з метою заохочення європейських регіонів чітко визначити їх конкурентні переваги, як основу для визначення пріоритетності здійснення досліджень та вкладання інвестицій в інновації в рамках консолідованої політики у 2014 – 2020 роках. Згодом Парламент ЄС, Рада ЄС та Комітет регіонів підкреслили необхідність подальшого розвитку цього підходу для підвищення інноваційного потенціалу всіх регіонів [2; 3; 4; 5]. Передбачалось, що S3 в перспективі матиме максимально позитивний вплив на економічне зростання в регіонах та робочі місця.

Звернімо увагу, що використання підходу SMART-спеціалізації є значним кроком у вирішенні наступних основних проблем: 1) підвищення потенціалу інновацій та конкурентоспроможності регіонів як основи для моделі стійкого зростання; 2) посилення міжрегіонального співробітництва, яке є ключовим елементом глобальної економіки; 3) підвищення уваги до менш розвинених і промислово-транзитивних регіонів; 4) вдосконалення та розвиток спільної роботи в рамках політики та програм ЄС, що підтримують інновації.

Загалом, стратегії SMART-спеціалізації полягають у тому, щоб дозволити регіонам перетворити свої потреби, сильні сторони та конкурентні переваги на ринкові товари та послуги. Їх метою є визначення пріоритетності державних інвестицій у дослідження та інновації за допомогою підходу «знизу вгору» для економічної трансформації регіонів, спираючись на регіональні конкурентні переваги та полегшуючи ринкові можливості в нових міжрегіональних та європейських ланцюгах цінностей. Вони допомагають регіонам передбачати, планувати і супроводжувати процес економічної модернізації. Саме такий підхід наразі є надзвичайно важливим для України.

При цьому SMART-спеціалізація тісно пов'язана з навчанням і покращенням освіти в країні. Країни учасники повинні підтримувати реалізацію пріоритетів, визначених у RIS3, шляхом підвищення якості та відкритості досліджень та системи вищої освіти, забезпечення конкурентоспроможного фінансування досліджень, посилення передачі знань, поєднання професійної освіти та підготовки з інноваційними системами.

Ключовою особливістю S3 є її опора на спільне лідерство. Це означає, що жодна інституція не зможе написати таку стратегію окремо: S3 – це партнерство і має розвиватися за активної участі багатьох різних типів суб'єктів, включаючи фірми, науку та бізнес-парки, університети та інші науково-дослідні установи, організації громадянського суспільства, а також національні, регіональні та місцеві органи влади. Характер цього партнерства залежить від національних та регіональних інституційних структур.

Для підтримки цього процесу була створена платформа SMART-спеціалізації [6], яка з 2011 року консулює держави-члени та регіональні органи влади щодо розробки та впровадження своїх S3 стратегій. Ця платформа полегшує взаємне навчання, збір даних, аналіз і можливості створення мереж для близько 170 регіонів ЄС і 18 національних урядів ЄС. Сьогодні ця платформа продовжує надавати підтримку для реалізації національних та регіональних стратегій SMART-спеціалізації. В межах основної Платформи створено тематичні платформи з питань модернізації промисловості (industrial modernisation platform), енергетики (energy platform) та агропродовольства (agri-food platform), які допомагають регіонам працювати разом над своїми S3 пріоритетами, включаючи політиків, дослідників, бізнес, кластери та громадянське суспільство. Ці платформи дають унікальну можливість об'єднати досвід різних рівнів управління для досягнення поставлених пріоритетів у регіональному контексті, де зміни відчуються найбільше. Сьогодні тематичні платформи інтелектуальної спеціалізації об'єднують 100 регіонів, що працюють разом у 17 міжрегіональних партнерствах у взаємозв'язку по спільних темах для сприяння інноваціям, створення вартості, розвитку спільних інвестицій. Проекти, які мають невеликий розмір, можуть бути об'єднані разом на інвестиційних платформах (об'єднуючи різні фонди ЄС найбільш ефективним чином і залучаючи приватний сектор там, де це доцільно). Тематичні S3 платформи повинні також використовуватися для поглиблення співпраці між менш розвинутими регіонами, регіонами промислової трансформації та більш просунутими, щоб сприяти їхньому промислому і технологічному розвитку.

Менш розвинені регіони все ще стикаються з перешкодами, пов'язаними з фрагментацією та стійкістю інфраструктур досліджень та інновацій, і часто мають труднощі у створенні інституційних та правових умов, які сприяють інноваціям. Хоча RIS3 є актуальною для всіх регіонів, менш розвинені регіони потребують особливої уваги щодо людського капіталу, розвитку навичок та більш інклюзивного інноваційного процесу. Учасники інноваційних процесів в менш розвинених регіонах часто не дуже добре пов'язані з більш широкою науковою та інноваційною спільнотою та глобальними ланцюжками цінностей.

Країни ЄС, його держави-члени і регіони, так само як і Україна, зіткнулися з проблемами, зумовленими глобалізацією. Новий світ приносить можливості, які Україна повинна осягнути, залишаючись при цьому, як і країни ЄС, прихильником справедливого розподілу отриманих вигод. Якщо для підтримки своєї соціальної моделі та якості життя громадян країнам ЄС необхідно використовувати весь потенціал інновацій для модернізації економіки, то Україні необхідно докладати значно більше зусиль, щоб хоч трохи наблизитись до рівня європейських країн. Уряд України має надавати можливості, обороняти і захищати своїх громадян, свої регіони та їх промисловість для створення процвітання та робочих місць, які очікують громадяни. Для досягнення цієї мети необхідно, щоб усі політики та інструменти країни працювали спільно й узгоджено, щоб рухатися до стійкого, всеохоплюючого та сталого розвитку на регіональному та територіальному рівні. Європейські регіони розробляють та впроваджують свою інноваційну політику та активно залучають бізнес. Дану практику варто також запровадити і в Україні.

Список літератури

1. Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions. Strengthening Innovation in Europe's Regions: Strategies for resilient, inclusive and sustainable growth Brussels, 18.7.2017 COM(2017) 376 final. 11 p.

2. Council Conclusions of 10 June 2016 on. A more research and innovation friendly, smart and simple Cohesion Policy and the European Structural and Investment Funds more generally.

3. European Parliament resolution of 14 January 2014 on smart specialisation: networking excellence for a sound Cohesion Policy (2013/2094(INI)).

4. European Parliament resolution of 13 September 2016 on Cohesion Policy and Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3) (2015/2278(INI)).

5. The Committee of the Regions opinion of 22 March 2017 on «Smart Specialisation Strategies (RIS3): impact for regions and inter-regional cooperation».

6. Платформа SMART-спеціалізації. URL: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu>.

УДК 330.3

Шевченко М. А.

студентка,

Університет митної справи та фінансів,

Семакіна Д. Е.

студентка,

Університет митної справи та фінансів,

Коляда С. П.

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту

зовнішньоекономічної діяльності,

Університет митної справи та фінансів

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність проблеми перманентної адаптації і впровадження інноваційних технологій до формування, використання і управління персоналом підприємства – викликані постійною змінністю зовнішнього та внутрішнього середовища господарювання. Досвід ефективного господарювання підтверджує винятково важливу роль персоналу. Від кількісної та якісної збалансованості, а також рівня використання персоналу, значною мірою залежать не тільки високі кінцеві показники господарської діяльності, досягнуті конкурентні переваги у операційній діяльності, організації та управлінні, а й можливості забезпечення сталого та конкурентоспроможного розвитку підприємства.

На основі узагальнення наукових джерел та аналітичних матеріалів виявлено, що до найбільш вагомих чинників, які впливають на діяльність підприємств та процеси управління персоналом у сучасному бізнес-середовищі, належать: 1) нестабільна ситуація на національних, регіональних, ринках; 2) інформатизація, поширення цифрових технологій; 3) швидке застарівання знань, технологій; 4) зростання інтенсивності міграційних процесів; 5) зростаюча індивідуалізація, формування індивідуалізованого суспільства; 6) постійна потреба у функціональній і чисельній адаптації персоналу до вимог операційної системи [1; 2].

Нестабільна ситуація на національних та регіональних, ринках, а також постійна невизначеність призводять до частого перегляду бізнес-стратегій, реінжинірингу бізнеспроцесів; потреби розробки і застосування нових управлінських технологій, у тому числі і щодо персоналу.

Інформатизація, поширення цифрових технологій змінюють поведінку людей у роботі і в спілкуванні. Зміна уявлення про традиційне робоче місце, поширення гнучкої зайнятості, технічна і соціальна мобільність руйнують залежність працівників від географії і ринків. Полегшений доступ до ресурсів розвитку сприяє удосконаленню як самих співробітників, так і результативності операційної діяльності. Саме це і стимулювало появу такого явища як фріланс – залучення окремих спеціалістів своєї сфери для виконання окремого процесу в формуванні ефективної підприємницької діяльності в цілому.

Вітчизняні аналітики відмічають також стрімкий ріст і розвиток. За останні 5 років заробіток фрілансерів збільшився на 49 %, а їх реєстрація – на 27,4 %. Вони пояснюють це впливом наступних факторів: покращення навиків, а також висока якість послуг, що надаються. Як змінювались чисельність фрілансерів та їх заробіток в динаміці, розглянемо на рис. 1.

Рис. 1. Чисельність фрілансерів в Україні в динаміці

Джерело: розробка авторів на основі [5]

Швидке застарівання знань, технологій зміщує пріоритети у роботі кадрової служби з пошуку та набору кадрів на неперервний розвиток персоналу, інвестиції у підвищення його трудового потенціалу, створення нових кар'єрних моделей, формування сучасних систем управління продуктивністю праці, заохочення горизонтальної мобільності кадрів.

Зростання інтенсивності міграційних процесів, наслідком чого все частіше стає нестача кваліфікованих кадрів, вимагає від роботодавців використання стратегії кадрового різноманіття, концепцій гнучкої робочої сили, впровадження сучасних підходів до управління кар'єрою.

Можливість працевлаштування за кордоном і отримання більш суттєвої матеріальної винагороди за виконану працю знижує конкурентоспроможність вітчизняних роботодавців. Для залучення, прикріплення і стримання відтоку робочої сили вітчизняні підприємства мають формувати ширшу пропозицію цікавої і корисної роботи. Молоді співробітники хочуть не тільки можливостей для власного розвитку, але й того, щоб компанія забезпечувала їх цікавими завданнями, гідною оплатою і гнучкими умовами праці. Також їм необхідно, щоб роботодавець розумів соціальну значимість їх роботи. Виникає потреба формування і розвитку корпоративних та кадрових брендів, які мають привертати увагу ділових партнерів (у тому числі, субпідрядників, контрактників, і фрілансерів), а також потенційних носіїв робочої сили, що володіють ідеями та знаннями, необхідними для конкретних бізнес-проектів і поточної операційної діяльності.

Зростаюча індивідуалізація, формування індивідуалізованого суспільства вимагає від керівництва та кадрових служб ширшого використання соціальнопсихологічних методів і прийомів в управлінні персоналом для формування ефективних робочих груп, управління конфліктами, управління талантами, підвищення рівня лояльності працівників до підприємства, мотивованості до праці, зміцнення їх корпоративного духу, тощо.

Нарощування показників плинності і руху кадрів, потреба у функціональній і чисельній адаптації персоналу до вимог змінної операційної системи ведуть до диверсифікації, постійного ускладнення і підвищення трудомісткості виконання кадрових функцій, що, у свою чергу, спонукає підприємства шукати можливості підвищення результативності праці кадрових служб. Оптимальним варіантом вирішення проблеми при цьому є впровадження сучасних автоматизованих систем управління кадрами. За даними інформаційно-

аналітичного порталу «Capterra» найбільш ефективними та найкраще оснащеними програмами управління персоналом на світовому ринку є: SAP Human Resources Management System, Oracle Human Resources Analyzer, Renaissance Human Resources/ Payroll, Rodertson & Blums Payroll 3.1, Scala HR. Щодо України, більшість підприємств віддають перевагу: «Inteam: Діловодство», програма «PersonPro 2.0» та «PersonPro 2.0 SQL»; «1С: Підприємство 7.7: конфігурація «Зарплата+кадри для України»; «Відділ кадрів» пакету X – DOOR [4].

У їх складі виділяють багатофункціональні експертні системи, які можуть проводити профорієнтацію, відбір, атестацію співробітників; експертні системи для групового аналізу персоналу; комплексні системи управління персоналом, що дозволяють формувати штатний розклад, зберігати повну інформацію про співробітників, відображати рух кадрів усередині підприємства та розраховувати заробітну плату [3].

Важливим інноваційним напрямом управління персоналом в сучасних умовах є ефективне використання соціальних мереж. Рационально сформована внутрішня корпоративна мережа може не тільки успішно виконувати функції оперативного інформування персоналу, організації зворотного зв'язку зі співробітниками, створення додаткових можливостей для навчання та адаптації персоналу, а і стати інструментом формування корпоративної культури. Детальніше систему корпоративну систему інформаційного забезпечення розглянуто на рис. 2.

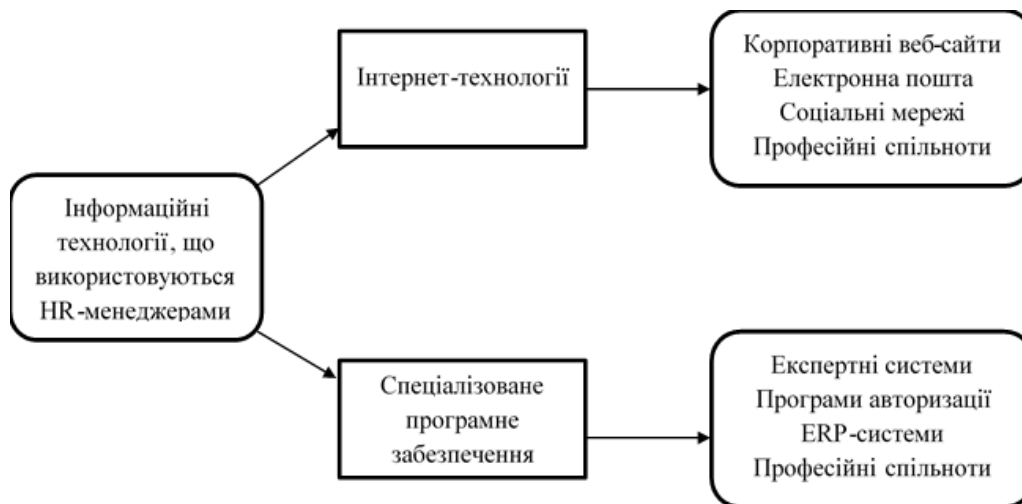

Рис. 2. Веб – технології в управлінні персоналом

Джерело: розробка авторів

Таким чином інновації у сфері управління персоналом та його трудовим потенціалом у сучасних умовах, на нашу думку, зорієнтовані на вирішення таких завдань як підвищення продуктивності і якості праці; поліпшення якості трудового життя; організація постійного розвитку персоналу; закріплення кадрів та згуртування трудових колективів; підвищення результативності роботи кадрових служб. Конкретний набір інновацій у кадровій сфері для кожного підприємства є індивідуальним і визначається загальною стратегією, фінансовими можливостями і пріоритетами обраного варіанту кадрової політики.

Список літератури

1. Червінська Л. П. Управління інноваційною діяльністю персоналу: монографія. К.: КНЕУ, 2014. 194 с.
2. Creating People Advantage 2013. Lifting HR Practices to the Next Level / Rainer Strack, Jean-Michel Caye, Carsten von der Linden, Pieter Naen, Filippo Abramo. October 30, 2013. URL: <https://www.bcgperspectives.com>.
3. Головань Д. В. Застосування сучасних автоматизованих систем управління персоналом. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2013. № 1 (21). С. 77 – 85.
4. Human Resource Software. URL: <https://www.capterra.com/human-resource-software>.
5. Божкова К. Как изменился фриланс в Украине за 5 лет: конкуренция, специальности, рейтинги. URL: <https://ain.ua/2017/03/22/kak-izmenilsya-frilans-v-ukraine-za-5-let-konkurenciya-specialnosti-rejty>.

СЕКЦІЯ 12

SECTION 12

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ,
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА
DEMOGRAPHY, ECONOMICS OF LABOR,
SOCIAL ECONOMICS AND POLICY

УДК 331.2

Біленко О. В.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри економіки та митної справи,
Запорізький національний технічний університет,

Поліщук С. А.

студентка факультету міжнародного туризму та економіки,
Запорізький національний технічний університет

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ

На сьогоднішній день актуальність удосконалення оплати праці все більше зростає, оскільки заробітна плата є найсильнішим мотиватором реалізації трудового потенціалу населення і основним джерелом доходів працівників. Розмір заробітної плати регулюється як на рівні держави, так і на рівні окремого підприємства.

Організація оплати праці впливає на ефективність діяльності підприємства, а найважливішу роль відіграє мотиваційний фактор. Збалансування результатів праці і є результатом ефективної організації оплати праці [1, с. 1343].

За сучасних умов соціально-економічного розвитку підприємств України істотно зростає актуальність підвищення рівня заробітної плати та вдосконалення механізму управління оплатою праці [2, с. 40]. Діючі на сьогодні в Україні ставки прибуткового податку гальмують зростання заробітної плати, через що трудові доходи, які в нормальній ситуації мають бути у формі оплати праці, стають «тіньовими», що обумовлює недоотримання мільйонів гривень в державному бюджеті і соціальних фондах, особливо в пенсійному. Така ситуація негативно впливає на добробут населення.

Одним з базових принципів організації заробітної плати є її відповідність витратам на відтворення робочої сили, тобто мінімальна заробітна плата не має бути нижчою за прожитковий мінімум для працездатної особи.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про прожитковий мінімум» Міністерство соціальної політики України регулярно повідомляє про величину фактичного прожиткового мінімуму для різних категорій населення. Так, фактичний розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, з урахуванням суми обов'язкових платежів відповідно до чинного законодавства, становив: в цінах січня 2017 року – 3497 грн, в цінах січня 2018 року – 4011 грн, в цінах січня 2019 року – 4425,28 грн. [3]. Згідно п. 5 ст. 38 Бюджетного кодексу України розмір мінімальної зарплати визначається в Законі про Державний бюджет на відповідний рік. Так, з 1 січня 2017 року мінімальна заробітна плата за місяць складала 3200 грн, з 1 січня 2018 року – 3723 грн, з 1 січня 2019 року – 4173 грн. Наведені дані наочно свідчать, що, навіть після подвійного збільшення мінімальної заробітної плати в 2017 році, її розмір є меншим за розмір фактичного прожиткового мінімуму. Сьогодні заробітна плата в Україні не покриває витрат на відновлення робочої сили, а, отже, не виконує свою відтворювальну функцію.

Податкова політика в галузі заробітної плати потребує удосконалення, які будуть діяти за дотриманням таких заходів:

– переглянути шкалу параметрів оподаткування, вдосконалення методики нарахування податків, перегляд системи надання пільг окремим категоріям населення;

– збільшити розмір неоподаткованого мінімуму заробітної плати.
– удосконалити законодавство щодо порядку та критеріїв визначення мінімальної заробітної плати [4, с. 763].

Оплата праці є головним матеріальним стимулом для працівників. Саме від ефективності організації оплати праці залежить ефективність виробництва, його зростання і економічна стабільність підприємства.

Удосконалення оплати праці на підприємстві має відбуватись за умов дотримання наступних принципів:

- відповідність заробітної плати ціні робочої сили;
- заробітна плата повинна залежати від кількості і якості праці та від кінцевих результатів роботи підприємства;
- забезпечення переваг в оплаті праці тим працівникам, які мають найбільший трудовий внесок у виробничі результати підприємства;
- вдосконалення тарифної системи та нормування праці;
- керівники повинні нести відповідальність за порушення законодавства про оплату праці [2, с. 154].

Значну роль в удосконаленні оплати праці на підприємстві має використання в тарифній системі «гнучкого графіка». Результати роботи працівників можуть бути оцінені за трьохбальною шкалою і відповідно з тим, скільки балів отримав працівник, визначатиметься його просування по тарифній сітці. Таким чином, незважаючи на рівень кваліфікації працівника, він отримує можливість самостійно збільшити розмір своєї заробітної плати. Застосування такої системи виключає автоматичне зростання заробітної плати без підвищення кваліфікації і реальної результативності працівників.

Одним із сучасних і дуже ефективних методів винагороди за працю є безтарифна система оплати праці, яка передбачає відсутність чітко закріпленого окладу та залежність зарплати виключно від ефективності роботи кожного працівника і підприємства в цілому. Практичне застосування даної системи не дозволяє повністю виключити тарифи з причин законодавчих вимог до мінімальних розмірів заробітної плати. Тому доцільним є впровадження змішаної системи оплати праці, тобто встановлення постійної її частини як регулярного окладу та змінної частини за принципами безтарифної системи. Для ефективного застосування безтарифної системи на підприємстві необхідно детально розробити принципи застосування даної системи і закріпити їх нормативними актами підприємства та безпосередньо трудовим договором з кожним працівником та колективним договором в цілому.

Дієвим фактором, що також впливатиме на ефективність праці, є впровадження соціального пакету – комплексу обов'язкових та необов'язкових з боку роботодавця пільг і благ своїм працівникам. Соціальний пакет виконує як мотивуючу функцію для працівників, забезпечує їх лояльне ставлення до підприємства, так і сприяє формуванню конкурентних переваг, позитивного іміджу підприємства як роботодавця. Таким чином, впровадження роботодавцями соціального пакету у вигляді як матеріальних, так і нематеріальних пільг сприяє формуванню конкурентного ринку праці.

Список літератури

1. Фісуненко П. А. Шляхи вдосконалення оплати праці на підприємстві. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 1342 – 1345.
2. Економіка виробничого підприємства: навч. посіб. / за ред. Й. М. Петровича. 2-ге вид., пер. та доп. К., 2002. 680 с.
3. Моніторинг прожиткового мінімуму. *Федерація професійних спілок України*: [сайт]. URL: <http://expert.fpsu.org.ua/monitoring-prozh-minimum>.
4. Каткова Н. В. Особливості обліку оплати праці в сучасних умовах та шляхи його вдосконалення. *Економіка і суспільство*. 2017. № 8. С. 762 – 766.

УДК 658.4:331

Макаренко Н. О.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри статистики, АГД та маркетингу,
Сумський національний аграрний університет,

Дем'яненко О. М.

магістр спеціальності «Адміністративний менеджмент»,
Сумський національний аграрний університет

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Достатня забезпеченість потрібними трудовими ресурсами, їх раціональне використання, високий рівень продуктивності праці мають велике значення для підвищення ефективності функціонування будь-якої установи. Це вимагає нового підходу до вивчення проблем у використанні трудових ресурсів, оцінки їх ефективності під впливом соціально-економічних факторів в умовах реформування економіки. До цих проблем передовсім відносяться такі: неефективне використання робочого часу, спад продуктивності праці, низький рівень зайнятості, плінність тощо.

Ефективність праці є багатоаспектною економічною категорією, кожен з аспектів якої розкриває окремі її сутнісні сторони і виражається у менш місткій категорії. Такими категоріями є продуктивність праці, продуктивна сила праці, якість праці, результативність праці, стабільність праці, інтенсивність праці тощо. Використання робочого часу за категоріями робітників оцінюється за допомогою двох показників [1, с. 304 – 305]:

1. Середня кількість днів, відпрацьованих робітником за звітний період (місяць, квартал, рік). Цей показник, що характеризує тривалість робочого періоду в днях (явочні дні), залежить від наступних факторів: кількість вихідних і святкових днів; кількість днів чергової відпустки, інших видів відпусток, передбачених законодавством; кількість днів непрацездатності; неявки на роботу з дозволу адміністрації; прогули тощо.

2. Середня тривалість робочого дня (зміни), що залежить від: величини нормативно встановленого робочого тижня; часу простою протягом робочого дня (зміни), зафіксованого в обліку; часу інших скорочень робочого дня, передбачених законодавством (для підлітків, матерів-годувальниць тощо); часу понадурочної роботи (збільшує величину показника) тощо.

Оцінювання економічної ефективності управління персоналом підприємства може здійснюватись за допомогою таких показників:

1. Співвідношення витрат, необхідних для забезпечення підприємства кваліфікованими кадрами, і результатів, отриманих від їхньої діяльності.

2. Відношення бюджету підрозділу підприємства до чисельності персоналу цього підрозділу.

3. Вартісна оцінка розходжень у результативності праці (визначається різницею оцінок результатів праці кращих і середніх працівників, що виконують однакову роботу).

Означені показники орієнтують працівників на виконання планових завдань, раціональне використання робочого часу, поліпшення трудової і виконавської дисципліни і, в основному, спрямовані на удосконалення організації праці [2, с. 117].

У бюджетних організаціях, в тому числі закладах охорони здоров'я, що фінансуються з бюджету, результати праці не знаходять речового перетворення, тому аналіз робочого часу в даному випадку має особливе значення. Це пов'язано з тим, що оцінка витрат праці обмежується величиною відпрацьованого часу, а тривалість робочого дня основної категорії

працівників диференційована та залежить від належності закладу до визначеної галузі невиробничої сфери.

Для працівників закладів охорони здоров'я, зокрема для лікарського персоналу, в залежності від характеру лікарської посади та умов праці, встановлено робочий день від 5 до 6,7 годин. Дані про використання робочого часу можуть бути отримані з табельного обліку відпрацьованого часу, який містить інформацію про явки або неявки працівників на роботу з вказівкою на причини. Аналіз використання робочого часу здійснюється шляхом порівняння фактичної кількості робочих днів та годин з плановим (режимним). Для цього необхідний баланс робочого часу, який розробляється за місяцями і на рік в цілому по всій чисельності і групам працюючих. Величина робочого часу встановлюється шляхом планування днів роботи протягом календарного періоду і регламентації тривалості робочого тижня в залежності від характеру посади та умов праці [3, с. 226].

Для оцінки рівня використання робочого часу використовуються показники, що характеризують співвідношення між елементами балансу робочого часу. Основними з них є такі показники: коефіцієнт використання номінального фонду робочого часу, коефіцієнт ефективного використання номінального фонду робочого часу, коефіцієнт втрат часу. Ефективність праці працівників бюджетних закладів знаходить відображення в його продуктивності, рівень якої залежить від галузевої приналежності та вимірюється показниками виробітку, навантаження або кількості об'єктів, що обслуговуються. Використання того чи іншого показника залежить від вимірювання об'єму послуг, що надаються. При цьому об'єм послуг може визначатися в розрахунку на одного працівника, на одного спеціаліста провідної категорії чи одну штатну одиницю.

Крім того, продуктивність праці може бути виражена кількістю певних видів робіт за певну одиницю часу у порівнянні зі встановленим нормативом (година, день, тиждень). У лікарнях обсяг роботи вимірюється кількістю лікарських відвідувань. Продуктивність праці працівників закладів охорони здоров'я може вимірюватися навантаженням на одного медичного працівника – на одного лікаря [4, с. 53].

Продуктивність праці може бути виражена у рівні обслуговування, який характеризується кількістю ліжок-днів на одного працівника медичного персоналу. У процесі аналізу продуктивності праці необхідно встановити їх рівень, відхилення від плану (нормативу), виявити фактори, які обумовили ці відхилення, та конкретні причини. На зміну рівня продуктивності праці впливають багато факторів: екстенсивні (повнота використання робочого часу, зміна структури працюючих); інтенсивні (інтенсивність роботи окремих виконавців або функціонування мережі).

Таким чином, основним завданням оцінки ефективності персоналу є підвищення продуктивності праці, покращення соціального клімату в організації, підвищення зацікавленості персоналу в праці, в результаті підвищення заробітної плати, премій, заохочень та ін., що в результаті, відобразиться на ефективності та конкурентоспроможності діяльності організації в цілому.

Список літератури

1. Виноградський М. Д., Виноградська А. М., Шканова О. М. Управління персоналом: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 502 с.
2. Перебийніс В. І., Житник Т. П. Управління використанням трудових ресурсів на підприємствах: монографія. Полтава: ПУСКУ, 2008. 332 с.
3. Баєва О. В. Менеджмент у галузі охорони здоров'я: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 640 с.
4. Козак К. Б., Щиголь О. В. Дослідження проблем управління персоналом на сучасних підприємствах. Економіка харчової промисловості. 2011. № 4 (12). С. 52 – 55.

УДК 314. 15

Свириденко В. В.

головний судовий експерт групи технічного дослідження документів та обліку відділу криміналістичних видів дослідження Полтавського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

ДЕМОГРАФІЧНА ПОЛІТИКА КРАЇН СВІТУ, ЯК ЕЛЕМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Демографічна політика – це цілеспрямована діяльність державних органів та інших соціальних інститутів у сфері регулювання відтворення населення, що покликана зберегти чи змінити тенденції динаміки її чисельності і структури. Це політика, що впливає на процеси народжуваності, шлюбності, вікової структури населення та його смертності. В якості об'єкту такої політики можуть виступати країни, окремі райони, а також окремі групи населення [4, с. 104].

Демографічна політика ґрунтується на комплексі різних заходів: економічних, адміністративно-правових, виховних та пропагандистських. До економічних заходів, направлених переважно на стимулювання народжуваності, відносяться оплачувані відпустки і різноманітні виплати при народженні дітей, виплати на дітей в залежності від їх кількості, віку і складу сім'ї – за прогресивною шкалою, різні кредити, податкові та житлові пільги тощо. Адміністративно-правові заходи включають законодавчі акти, що регулюють вік вступу в шлюб, відношення до абортів і застосування контрацептивів, матеріальне становище матері та дітей у випадку розпаду сім'ї. Виховні і пропагандистські заходи направлені на формування суспільної думки, норм і стандартів демографічної поведінки, визначення ставлення до релігійних та інших традицій і звичаях відтворення населення і політики планування сім'ї, до статевого виховання молоді [1, с. 78].

Найбільшого розвитку і поширення демографічна політика отримала в другій половині ХХ століття, що пояснюється з одного боку, наступом демографічного вибуху, з іншого – демографічної кризи. Багато політиків та вчених побачили в ній ледве не головний засіб стримування зростання чисельності населення в першому та стимулювання – у другому випадку.

Багато уваги цим питанням приділила Організація Об'єднаних Націй. Під її егідою були проведені всесвітні конференції з народонаселення: в 1954 р. (Рим), в 1965 р. (Белград), в 1974 р. (Бухарест), в 1984 р. (Мехіко), в 1994 р. (Каїр). В 1967 р. був заснований Фонд ООН по заохоченню діяльності в області народонаселення (ЮНФПА). З 1960-х рр. ООН проводить систематичні опитування урядів з проблем політики в сфері народонаселення. Їх обговорюють також на сесіях Генеральної Асамблеї ООН. Із окремих документів особливе значення мав прийнятий в Бухаресті в 1974 р. «Всесвітній план дій в області народонаселення», що має багато конкретних рекомендацій по здійсненню демографічної політики. Згодом, на конференціях в Мехіко і в Каїрі, він отримав подальший розвиток з включенням ряду принципів змін.

Однак для того, щоб зробити демографічну політику по-справжньому ефективною та дієвою, всіх цих постанов було недостатньо. Необхідні були й нові засоби її здійснення. Перший великий прорив в цій області відбувся на межі 50 – 60-х рр. ХХ століття, коли вдалося отримати комбіновані контрацептивні засоби для внутрішнього споживання – гормональні таблетки та інші засоби, що поступово удосконалювалися. Все це призвело до того, що в 1960-х рр. в світі виникла сексуальна революція [2, с. 207].

В залежності від демографічної обстановки політика спрямовується на виконання одного з двох головних завдань.

В країнах, що розвиваються, що знаходяться на стадії демографічного вибуху, основна мета демографічної політики полягає у зниженні коефіцієнтів народжуваності та природного приросту населення. Народжуваність знижується внаслідок популяризації і поширення контрацептивів, консультації з питань планування сім'ї, пропаганди переваг малодітних сімей, а також стимулювання малодітності за допомогою різного роду економічних та адміністративних заходів. Деякі країни, в якості одного з таких заходів не лише допускають, а закликають до добровільної стерилізації чоловіків та жінок.

Найяскравішим прикладом здійснення демографічної політики є країни Азії. Там вона охоплює переважну більшість жителів. В першу чергу це стосується країн з найбільшою чисельністю населення в світі – Китаю, Індії, а також Індонезії, Пакистану, Бангладеш, Малайзії, Тайланду, Філіппін. Досить активну демографічну політику проводять також в країнах Латинської Америки, деяких країнах північної Африки. Проте в інших частинах світу, що розвивається, а особливо в мусульманських країнах, вона поки що недостатньо поширена.

Як один з дієвих заходів демографічної політики багато країн впроваджують законодавче підвищення віку вступу в шлюб. Наприклад в Китаї він був підвищений до 22 років для чоловіків і 20 для жінок, в Індії – відповідно 21 і 18 років. В дійсності спостерігається ще більше «старіння» шлюбу, яке пояснюється тим, що значна частка молоді прагне спочатку здобути освіту, а потім пройти професійну підготовку, часто поєднуючи її з трудовою діяльністю. В результаті, 15 – 20 років тому середній вік наречених в країнах, що розвиваються складав 16 – 18 років, а на початку ХХІ століття навіть в Африці став переважати 20 років, а в Азії і особливо Латинській Америці «постарів» ще більше [3, с. 103].

В більшості економічно розвинутих країн, що ввійшли в стадію демографічної кризи, впроваджують політику спрямовану на підвищення коефіцієнтів народжуваності та природного приросту. В першу чергу це стосується країн Європи.

Не буде помилковим твердження, що особливо активну демографічну політику до кінця 1980-х рр. проводили соціалістичні країни Східної Європи.

В країнах Західної Європи система заходів демографічної політики подібна, але в той же час відрізняється розмірами різного роду виплат та інших пільг. Демографи вважають, що політику заохочення народжуваності і природного приросту найбільш активно впроваджують Франція і Швеція.

Зараз середній вік вступу в шлюб в Європі складає 26,4 роки для чоловіків та 23,4 для жінок. В Італії, Швейцарії, Швеції для чоловіків він перевищує 27, а в Німеччині навіть 28 років. Для жінок у Великобританії, Нідерландах, Швейцарії, Іспанії він перевищує 27, а в Данії та Швеції – 29 років.

В США державна демографічна політика в звичайному її трактуванні майже відсутня. Громадянам в даній сфері передбачена повна свобода вибору. Допомогу сім'ї надають переважно опосередковано, в вигляді різних податкових пільг [3, с. 64].

Отже, демографічна політика – це діяльність органів державного управління і соціальних інститутів, спрямована на створення умов, достатніх для попередження і нейтралізації демографічних загроз, а також поліпшення якісних характеристик населення та гармонізації його відтворення.

Список літератури

1. Бутов В. И. Демография: учебное пособие. Издательский центр «МарТ» Москва. Ростов-на-Дону, 2003. 592 с.
2. Волгина Н. А. Демография. Москва, 2003. 384 с.
3. Казьмина О. Е., Пучков П. И. Основы этнодемографии: учебное пособие. Москва: «Наука», 1994. 253 с.
4. Максаковский В. П. Географическая картина мира: В 2 кн. Кн. I: Общая характеристика мира. Москва, 2003. 496 с.

НАЙПОШИРЕНІШІ ВИДИ «ІНТЕРНЕТ-РЕКЛАМИ» У ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ

Інтернет-реклама має важливе значення для туристичної сфери, оскільки надає можливість широкого охоплення аудиторії, та характеризується «низьким порогом входу» для створення рекламних кампаній, що особливо важливо для туристичних агентств. Останні дані Global Web Index показують, що середній користувач Інтернету витрачає близько 6 годин на добу на взаємодію з інтернет-пристроями. Тому реклама туристичних послуг в Інтернеті є вимогою часу. Цінові переваги, а також спрощені процеси створення та редагування перетворюють Інтернет-рекламу на унікальну платформу розвитку туристичного бізнесу.

Згідно закону України «Про рекламу» реклама – інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформулювати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких особи чи товару [1]. У останній редакції зазначеного вище закону відсутнє поняття «Інтернет-реклама», проте розвиток цього сегменту зобов'язуватиме уточнення нормативно-правових понять та доповнення закону.

Інтернет-реклама – це трансформаційні види традиційної реклами зумовлені еволюцією інформаційно-медійних технологій, що збільшують продажі об'єктів реклами [2, с. 63].

Рекламні засоби в мережі Інтернет надзвичайно різноманітні, вони охоплюють безліч методик і форм взаємодії із споживачем. Для туристичної індустрії України найбільш притаманні такі види Інтернет-реклами: контекстна, банерна, мобільна, нативна, реклама у соціальних мережах. Розглянемо більш детально зазначені види.

Контекстна реклама передбачає створення рекламних оголошень, які будуть виводитися в пошукових системах по заданим рекламодавцем запитам. Для цього туристичне підприємство має зареєструватися в системі контекстної реклами обраного пошуковика, внести гроші на рахунок, створити рекламні оголошення і налаштувати їх показ, гроші автоматично знімаються з рахунку за фактом переходу з оголошення на сайт.

Контекстна реклама на першій сторінці пошуковика користується найбільшою популярністю, оскільки пропозиції цих туристичних підприємств будуть побачені потенційними туристами в першу чергу. Підприємствам, що спеціалізуються на типових популярних туристичних напрямках доцільно купувати преміальні пакети контекстної реклами, що включають сотні ключових запитів у популярних пошукових системах.

Реклама в соціальних мережах – найпростіший і найдешевший вид туристичної Інтернет-реклами. У світі найпопулярнішою соціальною мережею являється Facebook з 2200000 млрд. активних користувачів на місяць, другу позицію займає Instagram – 800 млн., третю – Qzone – 563 млн. активних користувачів. В Україні лідером серед соціальних мереж також є Facebook, яка охоплює 43,5 % користувачів. На другому місці знаходиться мережа ВКонтакте – 22,89 % користувачів, на третьому – YouTube – 13,94 % користувачів. Головна особливість туристичної реклами у соціальних мережах – це постійне оновлення інформації та спілкування з підписниками, відповіді на питання. Ознакою ефективності даної реклами є наявність позитивних коментарів.

Більш дорогий варіант реклами в соціальних мережах – замовні пости топ-блогерів, які за встановлену оплату пишуть позитивні відгуки про турпослуг з посилання на сайт фірми.

Наступним видом популярної в Україні туристичної Інтернет-реклами є банерна реклама, що являє собою статичну або анімаційну картинку, при натисканні на яку клієнт переходить на сайт рекламодавця. В основному, банери розміщуються на сайтах з високою відвідуваністю.

Через значну кількість мигаючих банерів люди менше звертають на них увагу й виникає ефект «банерної сліпоті». Тому туристичні підприємства урізноманітнюють види банерів: розтяжки, річ-медіа, поп-андери, банери-імітації. Підвищити клікабельність туристичних банерів можна на основі відстеження руху очей під час відвідування сайтів [2, с. 66].

Нативна реклама – це реклама природним чином вписана в контекст будь-якого цікавого користувачеві повідомлення, що не відразу розпізнається як реклама і за рахунок цього не ігнорується [3]. До нативної туристичної реклами відносяться: інформаційні та розважальні статті, рекомендації та коментарі експертів, брендування тематичних сторінок, наприклад, логотип туроператора на головній сторінці туристичного журналу. Дуже часто на сторінках новин, газет чи журналів зустрічаються інформаційні статті про відкриття нових готелів чи оновлення їх матеріально-технічної бази. Перевагами нативної реклами є довіра до інформації й більша ступінь зацікавленості, оскільки матеріал не асоціюється з рекламою.

Платформами для розміщення реклами про туристичні послуги слугують журнали. Популярними туристичними журналами України, які представлені в мережі Інтернет є наступні видання: «Академія гостинності», «Міжнародний туризм», «Новини турбізнесу», «Готельний та ресторанний бізнес», «Ресторатор». Статті у них розміщується в тематичних розділах, а потім залишаються в архіві видання.

Таким чином, на основі різноманітних видів туристична Інтернет-реклама сприяє стимулюванню продажів туристичних продуктів і послуг. Використання Інтернет-реклами дає конкурентну перевагу з точки зору кращого розуміння клієнтів, додавання цінності продуктам, розширення каналів збуту та збільшення продажів через маркетингові кампанії, передбачає створення та управління веб-сайтами для розширення клієнтської бази, продажів та післяпродажного обслуговування.

Список літератури

1. Про рекламу: Закон України від 03.07.96. № 270/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 39. С. 182 (зі змінами та доповненнями).
2. Hrabar M., Kashka M. *Tourist internet advertising: current state and trends of development. Social and legal aspects of the development of civil society institutions: collective monograph. Part I.* Warsaw: BMT Erida Sp.z o.o., 2019. 536 p.
3. Годин А. А., Годин А. М., Комаров В. М. *Интернет-реклама: учебное пособие*. М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2009. 168 с.

УДК 339.1

Єфанова О. М.
студент групи 8.2428,
спеціальність «Туризм»,
Запорізький національний університет

РОЛЬ РЕКЛАМИ В СУЧАСНОМУ ТУРИЗМІ

Сучасний світ являє собою модернізовану, інноваційно-довершену структуру, в якій майже не існує слабких місць. 21 століття – час жорстокої конкуренції підприємств у сфері туризму. Важливим напрямом їхньої діяльності є вивчення ринку, проведення маркетингових досліджень – забезпечення рекламної діяльності даних підприємств. У теперішній час реклама є постійним супутником людини, щоденно і масовано впливаючи на неї, і на даний момент грає головну роль в житті суспільства. Ця роль не обмежується ні рамками засобів масової інформації, ні навіть всієї ринкової діяльності. Завданням реклами в сучасній ринковій економіці є доведення товарів від виробництва до населення, формування попиту на них з урахуванням соціально-демографічних особливостей окремих груп споживачів з метою спонукати до придбання будь-яких товарів і послуг. Відповідно, для стабілізації своїх позицій на тлі зростаючої конкуренції на підприємствах сфери туризму необхідно максимально використовувати рекламно-інформаційні засоби [1, с. 48].

Розвиток світового ринку, конкуренції по-новому ставить питання про місце і ролі реклами в сфері туризму. У міру розвитку товарного виробництва зростає економічна роль

реклами, завдяки якій споживач віддає перевагу якому-небудь товару при виборі, тим самим, прискорюючи процес купівлі-продажу, оборотність капіталу. Правильно організована рекламно-інформаційна діяльність в умовах ринку впливає не лише на економічну систему в цілому, але й на галузі, підприємства, окремих споживачів. Правильно спланована кампанія орієнтована на перспективу і спрямована не лише на отримання прибутку, але й на задоволення потреб споживачів, є тим, до чого підприємствам туризму слід прагнути [2, с. 155].

На ефективність рекламної кампанії підприємства туризму впливає безліч факторів, у тому числі:

- співвідношення цільової аудиторії рекламованого товару або послуги і використовуваних засобів поширення реклами;
- обсяг рекламних повідомлень конкурентів по аналогічним продуктам або послуг;
- частота повтору рекламних повідомлень;
- сезонність;
- новизна рекламованого пропозиції.

Для кращої працездатності підприємства сфери туризму повинні притримуватись наступних вимог, пов'язаних з рекламним забезпеченням:

1. У рекламній роботі необхідно керуватися принципом пошуку шляхів найкращого задоволення запитів клієнтури.

2. Рекламна політика підприємств сфери туризму вимагає постійної роботи на перспективу, співпраця всіх відділів і підрозділів, але при цьому необхідно, щоб реклама була координованою, щоб вона виходила з одного мозкового центру.

3. Необхідний постійний пошук найбільш дієвих засобів і форм рекламної діяльності, обґрунтований вибір рекламоносіїв.

4. Необхідно постійно вивчати як міжнародний досвід, так і досвід конкурентів, і переймати найбільш ефективні форми рекламної діяльності.

5. Пріоритетним напрямком рекламної діяльності в сфері туризму на найближчий час має стати модернізація і систематизація фірмового стилю.

6. Необхідно постійно підтримувати високий професійний рівень співробітників рекламно-видавничого відділу [3, с. 67].

Особливості та специфіка реклами у сфері туризму та індустрії гостинності, несуть на собі печатку самої сфери гостинності. Для ефективної діяльності туристичних підприємств слід чітко знати всі тонкощі рекламної діяльності та вміти використовувати їх задля підвищення популярності туристичного продукту та самого підприємства.

Список літератури

1. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні: навч. пос. Чернівці: Книги-XXI, 2012. 300 с.
2. Ученова В. В., Старих Н. В. Історія реклами: Підручник. Спб: Пітер, 2002. 304 с.
3. Морозова Н. С., Морозов М. А. Реклама в соціально-культурному сервісі і туризмі: підручник. М: Академія, 2008. 288 с.

УДК 338.46

Зайцева О. І.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри менеджменту та маркетингу,

Херсонський національний технічний університет,

Фурсов А. М.

магістрант,

Херсонський національний технічний університет

СУТНІСТЬ МАРКЕТИНГУ ВРАЖЕНЬ В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

Динамічність зміни зовнішнього середовища і зростаюча конкуренція на ринку готельних послуг потребує використання в сфері гостинності нових ефективних інструментів впливу на споживача, які базуються на концепції економіки вражень.

Концепція економіки вражень, як нового типу економіки, ґрунтується на твердженні, що люди, придбаваючи товари і послуги для задоволення своїх фізіологічних потреб, купують відповідні враження від користування ними. Виходячи з цього, враження слід розглядати як самостійний товар, тобто окрему економічну пропозицію (уже існуючу, але ще мало вивчену) [2], з іншої сторони враження використовуються як інструмент просування товарів і послуг.

Поява особливої економічної категорії «враження», крім товару і послуги, дозволяє розглядати маркетингову концепцію в цілому і технологію просування готельного продукту зокрема з іншого погляду, коли в якості продукту готельного підприємства виступають уже не товари, що забезпечують необхідний комфорт, і навіть не послуги як основа готельного сервісу, а саме враження від часу, проведеному в готелі. За такого підходу ціна готельного продукту визначається не тільки вартістю номера і додаткових послуг, але й можливістю споживача одержати нові позитивні враження [1].

Зростання значення емоційної складової в процесі просування готельних послуг вимагає застосування маркетингу вражень, який є ефективним інструментом створення емоційного зв'язку між готельним продуктом (брендом) та його споживачами. Він забезпечує виникнення у клієнтів яскравих вражень (як результат маркетингових комунікацій), створення у них комплексу позитивних емоцій (споживчої цінності) та формування прихильності до бренду готелю (рис. 1).

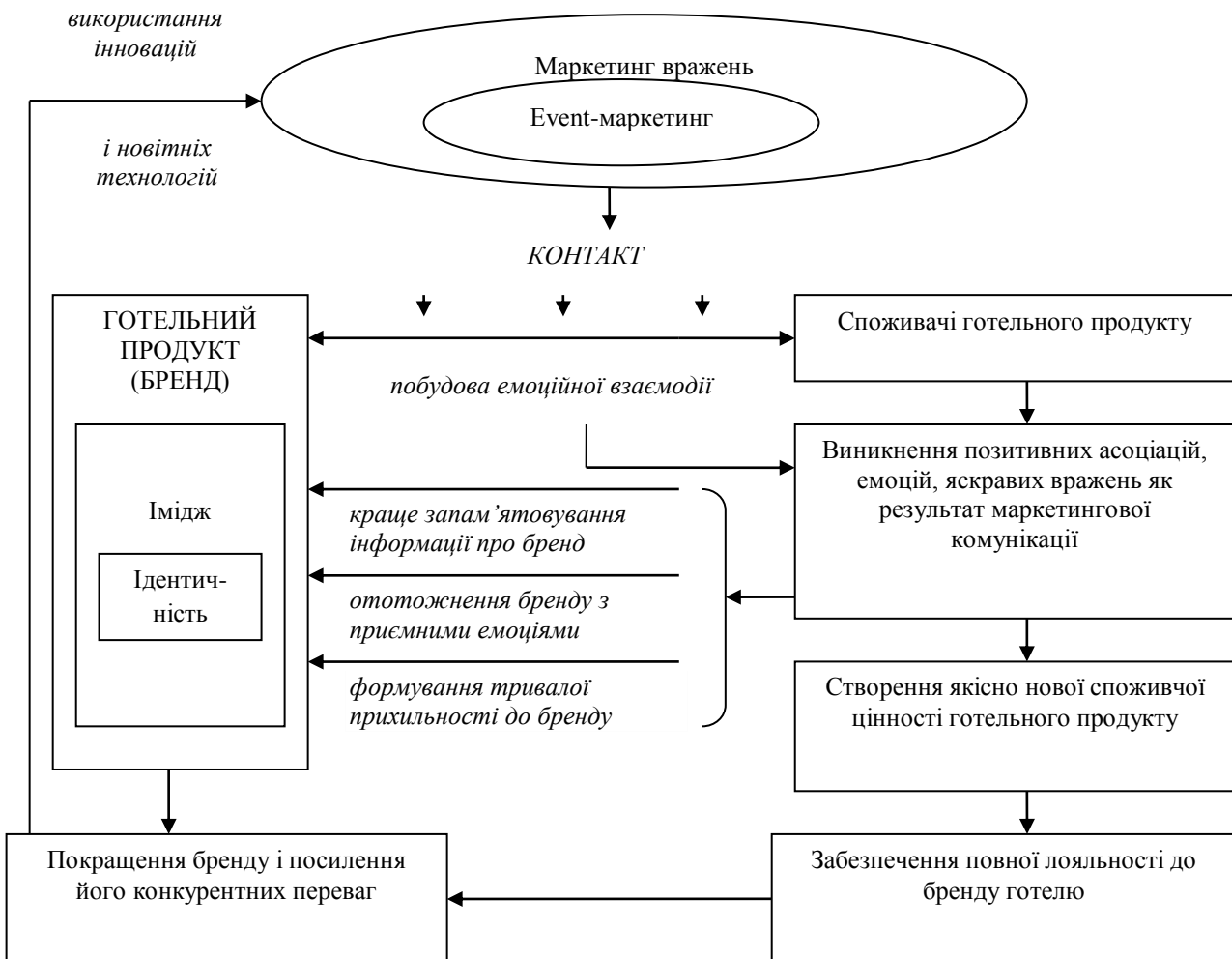

Рис. 1. Маркетинг вражень в індустрії гостинності

Джерело: розроблено авторами

Ефективним засобом впливу на емоційно-почуттєву сферу споживачів готельних послуг є івенти (події заходи), організовані в готелі. Привабливість подієвих заходів підвищується

при використанні event-маркетингу, як одного з елементів маркетингу вражень. Широке застосування event-маркетингових інструментів в готельному бізнесі пояснюється ефектом, що може бути отриманий від застосування технологій event-маркетингу, які емоційно «прив'язують» гостя до бренду готелю. З позиції різних фінансових можливостей готельних підприємств важливе значення мають висока креативність і гнучкість event-маркетингу, що дозволяє розробляти різні концепції та програми подієвих заходів, оптимізувати їх ресурсне забезпечення, використовувати оригінальні режисерські підходи, цікаві story-event, коригувати бюджети івентів тощо.

Нові можливості та перспективи для реалізації потенціалу маркетингу вражень в індустрії гостинності відкриває розвиток науково-технічного прогресу. Використання інноваційних технологій дає можливість застосовувати до гостей більш персоналізований підхід, задовольняти мінливі потреби споживачів і на цій основі створювати у них позитивні емоції та яскраві враження. В такому контексті впровадження інновацій в готельній сфері потребує: оцінки сучасних споживчих тенденцій; визначення сегменту потенційних споживачів інноваційної готельної послуги; чіткого розуміння того, що інновація є дійсно невід'ємним етапом у створенні позитивних емоцій; вирішення питання про джерела інвестування в модернізацію технологій, які безпосередньо впливають на враження споживачів.

Таким чином, можна зробити висновок, що маркетинг вражень, який орієнтований на відчуття споживачів, змінює спосіб досягнення мети маркетингу і може розглядатися як один із перспективних напрямів його розвитку в індустрії гостинності.

Список літератури

1. Зайнуллина Т. Г. Использование инструментария экономики впечатлений для продвижения гостиничного продукта. *Вопросы регулирования экономики*. 2017. Т. 8. № 3. С. 71 – 76.
2. Пайн Б. Джозеф, Гилмор Х. Джеймс. Экономика впечатлений. Работа – это театр, а каждый бизнес – сцена. Москва: Вільямс, 2005. 304 с.

UDC 338.48

Korinnyi S. O.

Ph.D., lecturer in the department of International Economics,
Natural Resources and International Tourism Economics,

Hunchak A. A.

student,
Zaporizhzhya National University

FEATURES OF TOURISM SECTOR IN UKRAINE

Modern tourism industry is one of the most rapidly progressing sectors of the world economy, which can be considered as a separate economic activity, and an intersectoral complex. The development of the tourism industry is a complex dynamic process focused on maximum interaction with environment and ongoing internal variability.

Ukrainian practitioners and scientists such as С. Kovalchuk V. Mykolyshyna N. Kozubova pay much attention to researches in the sphere of the problems of tourism industry. However, due to the fact that tourism is utterly a dynamic and fragile industry, current conditions determine its effective functioning on the basis of permanent monitoring [1 p. 60 – 65].

Modern development of tourism in Ukraine is characterized by deep divisions in its organizational structure, the focus of development in the state of qualitative and quantitative characteristics.

The current state of tourism in Ukraine is regarded as a crisis related to the abrupt decreasing of the volumes, reduction of material base of tourism industry and the significant disparity needs of the population in tourist services. On the other hand, the high rate of construction of tourist facilities that meet the highest world standards, a significant increase in visiting Ukraine by the foreign travelers, the growing number of tourism organizations throughout Ukraine are observed.

As per the WTO experts, Ukraine ranks 14th position in the world classification for foreign attendance, representing 2,5 % of the world market of outbound tourism. In accordance with the WTO forecast, Ukraine may enter the top ten countries of the most popular tourism destinations in 2020 [2].

Tourism industry in Ukraine is the fifth part of the value of replenishment, and its share will quite likely increase significantly due to such objective conditions as favorable geopolitical location of Ukraine in Central Europe, the presence of significant tourist and recreational potential, favorable climate, rich flora and fauna, numerous cultural and historical monuments of world level.

The tourism sector is one of the most important industries in economic growth of such countries as USA, Japan, China members of the EU.

As a part of the vector of successful development of tourism, enterprises need to invent new attractive offers for its clients, including the ability to combine a trip abroad with education, language training. Such trainings will be considered by the consumers as a profitable investment to boost their level of successful employment promotion ladder [3, p. 137 – 143].

Ukraine has significant prospects in the development of the tourism market services as it has lots of tourist resources as a prerequisite for the development of tourism. But at the same time, it is essential to fix some problems that hinder the development of tourism business in Ukraine to attract tourists and develop the tourism industry. The first step is to overcome the factors that affect the tourism sector, and to develop and enhance positive factors as it is said above.

References

1. Kovalchuk S. The concept of the tourism market and features of its operation. *Herald of Khmelnytsky National University*. Number 6, 2017. T. 4. P. 60 – 65.
2. Statistical information. *State Statistics Committee of Ukraine*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Kozubova N. Tourism as an object of market relations in Ukraine. *Innovative Economy*. 2018. № 2. P. 137 – 143.

УДК 338.46

Леміш М. В.

студентка V курсу,
Запорізький національний університет

АКТУАЛЬНІСТЬ ЧЕРВОНОГО ГІДА МІШЛЕН У СВІТОВІЙ РЕСТОРАННІЙ ГАЛУЗІ

Наступного року свій 120-річний ювілей відзначатиме найпрестижніший та найвпливовіший ресторанний рейтинг світу – Червоний гід Мішлен (Guide Rouge de Michelin). Брати Андре та Едуард Мішлен, створювавши у 1900 році свій невеликий довідник-путівник для автомобілістів, навряд чи здогадувалися, наскільки потужний ефект він матиме у майбутньому для всіх рестораторів та шеф-кухарів світу. Беззаперечно, зірка Мішлен сьогодні – найбажаніша нагорода за значні досягнення в кулінарії та готельно-ресторанній справі, проте чи залишається вона настільки ж актуальною, як і кілька десятків років тому?

З початку XXI століття Червоний гід Мішлен переживає не найкращі свої часи – ресторанні критики починають називати його занадто консервативним, негнучким, «пережитком» минулого, а на світовій арені все частіше лунають імена інших престижних ресторанних світових рейтингів – Gault & Millau (створений у 1965 році) та San Pellegrino або The World's 50 Best Restaurants (створений у 2002 році) [1]. Але, не зважаючи ні на що, рейтинг Мішлен і надалі залишається наймогутнішим серед усіх методик оцінювання та викликає найбільшу повагу у поціновувачів «високої» кухні. Це пов'язано, перш за все з тим, що критики Мішлен, які оцінюють той чи інший ресторан, неважливо, у якій точці світу, мають неоціненний життєвий досвід у цій галузі, вищу освіту

саме в сфері ресторанного менеджменту та багато років практики у найкращих ресторанах. Це люди, які відвідують не тільки найкращі та найдорожчі заклади, але й багато подорожують з метою пізнання локальної кухні та нових гастрономічних смаків, відкриття нових імен у галузі кулінарії. Зважаючи на ці фактори, до їхньої думки дослуховуються видавці Червоного гіда Мішлен та мільйони гастроентузіастів з усієї планети. Попри поширений стереотип, що перевага у рейтингу надається лише французькій кухні (через приналежність гіда до Франції), сьогодні найбільшу кількість ресторанів із зірками Мішлен має Токіо, що ще раз демонструє максимальну об'єктивність у процесі оцінки та компетентність експертів [2].

Маючи величезну кількість плюсів, які і роблять цей рейтинг настільки популярним вже багато років, він має і ряд негативних факторів:

- вік – майже 120 років – достатньо багато, ще й зважаючи на всі ті зміни, що сталися за цей період не тільки в ресторанному бізнесі, а й на планеті загалом;

- чіткі інструкції, яких дотримуються експерти, відвідуючи заклади – вони повинні враховувати культуру, релігію, менталітет тої держави, ресторан якої вони інспектують, а у даному випадку це майже неможливо;

- прив'язаність оцінки до наявності у тій чи іншій країні трас або автомобільних доріг Мішлен – суттєво скорочує географію ресторанного гіда;

- культ інспекторів Мішлен – завдяки неймовірному інтересу до цього ресторанного рейтингу, сьогодні вже існують правила та техніки, за допомогою яких можна виявити інспектора Мішлен – офіціантів лякають наявністю у замовленні половини пляшки французького червоного вина (в інших країнах це можливо), виделкою під столом, а хостес – резервуванням столу буквально на одну годину о 16:00 на двох-трьох гостей;

- надмірний вплив оцінки Мішлен на психіку шеф-кухарів – на жаль, історії про те, що відомі на весь світ шеф-кухари закінчують життя самогубством через оцінку їх кухні експертами Мішлен, не є вигаданими. Так, у 1966 шеф-кухар Алан Зік закінчив життя самогубством, дізнавшись, що його паризький ресторан втратив одну зірку. А до суїциду Бернара Луазо привели тільки чутки про можливу втрату зірки, які пізніше так і не підтвердились [3];

- втрата рестораном постійних гостей після появи у них зірки – цей ефект пояснюється тим, що Мішлен змушує заклади підвищувати ціни на страви та зменшувати їх порції за-для приналежності їх до «високої» кухні, на якій спеціалізується рейтинг;

- сильна конкуренція – поява нових, відомих та більш гнучких до світових тенденцій рейтингів знижує авторитет Мішлен в очах менеджерів ресторанної галузі та шеф-кухарів.

Отже, як і будь-яке явище, Червоний гід Мішлен має як і вагомні переваги, так і суттєві недоліки, що викликають сумніви у його актуальності та доцільності використання гіда в якості кулінарної чи ресторанної константи. Перш за все, Червоний гід Мішлен – сукупність чітких правил та вимог до ресторанів по всьому світу, виведених не за один рік великою кількістю дійсно знавців своєї справи і заснованих на теорії та практиці найкращих менеджерів. Чи залишаться ці правила такими, що мають бути застосовані беззаперечно, чи, можливо, вони зміняться самим Мішленом з метою залишитися на ресторанному Олімпі – побачимо вже найближчим часом. А поки просто насолоджуватимемося «високою» кухнею та світовими іменами, що дарує нам Червоний гід Мішлен.

Список літератури

1. Анатолій Лебедев. Ресторанный Рейтинг – Сравнение и выбор рейтингов. «Ресторан и гостиница: 100 шагов к успеху!» *Агентство комерційного дизайну «MAXIM GRES»*. 2016. URL: <http://maximgres.com/restorannyj-rejting-sravnenie-i-vybor>.

2. Інспектор червоного гіда Мішлен розкрила секрети своєї професії. *Новое Время*. 2017. URL: https://style.nv.ua/ukr/inspektor-chervonogo-gida-mishlen-rozkrila-sekrety-sekrety-svojeji-profesiji-1994788.html?prefer_lang=ukr.

3. 11 историй о мишленовских звездах [Михайло Авілов, Ганна Ленска, Катерина Інноченте та ін.]. Сноб. 2011. URL: <https://snob.ru/selected/entry/32585>.

СЕКЦІЯ 14

SECTION 14

**МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ
MATHEMATICAL METHODS, MODELS, AND
INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ECONOMICS**

УДК 004.652

Данильченко Т. В.

к. т. н., доцент,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»,

Василів Б. В.

студентка гр. ІКН-401,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»

**ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ВИБОРУ
НАВЧАЛЬНИХ КУРСІВ**

Стрімкий розвиток технологій спонукає до змін практично у всіх галузях суспільства. Серед них і освітня галузь, яка останнім часом проходить непростий період трансформацій. За деякими оцінками, середньорічний темп приросту нових знань становить 4 – 6 %. Це означає, що близько 50 % професійних знань фахівець повинен одержати після закінчення навчального закладу. Обсяг часу, необхідний для відновлення професійних знань для фахівців з вищою освітою становить 28 % від загального обсягу часу, яким володіє працівник протягом усього працездатного періоду. Уся історія становлення і розвитку навчання людини як самостійної області його діяльності вказує на те, що навчання повинне бути безперервним і адаптивним.

Про потребу в безперервній освіті свідчить кількість навчальних центрів та курсів які пропонує ринок освітніх послуг. Для прикладу, за даними сайту <http://osvita.ua> в місті Київ послуги навчання іноземних мов надають 160 організацій, які пропонують більше 725 видів курсів вивчення іноземних мов. Самостійно розібратись в такій кількості можливих альтернатив, і не дарма витратити час та гроші, є досить складною проблемою.

Сьогодні просте інформування слухача засобами Інтернет про наявність та можливості навчальних закладів є недостатньо ефективним через велику кількість таких ресурсів, їх одноманітність та подібність пропозицій. Процес консультування передбачає планомірну і копітку роботу щодо вибору майбутнього курсу. Одним із головних напрямків модернізації й удосконалення цього процесу є використання можливостей нових інформаційних технологій. Найперспективнішим засобом вирішення проблем, пов'язаних з обґрунтованим вибором навчального курсу, є застосування інтелектуальних комп'ютерних інформаційних систем на базі Інтернет, які поєднують функції інформування, консультування, оцінювання та вироблення рекомендацій з оптимального вибору навчального курсу.

Загально визнаним підходом до створення інформаційних інтернет-систем, призначених для структурованого подання та збереження даних, організації широкого та зручного доступу до оперативної інформації, є архітектура інтернет-порталу.

Прийнято розрізняти горизонтальні (користувацькі), вертикальні, корпоративні та індустріальні портали. Серед освітніх порталів розрізняють профільні, спеціалізовані, регіональні, персональні портали та портали – супутники [1].

Професійне консультування слухачів засобами мережі Інтернет набуває ефективності, якщо воно здійснюється системно за допомогою інформаційно-освітнього порталу.

Основною метою, досягнення якої забезпечує розроблення та впровадження інтелектуальної інтернет-системи професійної орієнтації, є:

– забезпечити вироблення та прийняття обґрунтованого рішення щодо вибору майбутнього курсу;

– надати користувачеві необхідні рекомендації щодо подальших дій з реалізації прийнятого рішення.

Основні функції системи:

1. Інформування користувача про навчальні курси.
2. Інформування про ринок освітніх послуг та навчальні центри.
3. Публікація відгуків, порад та рекомендацій.
4. Тестування користувача на рівень професійної придатності.
5. Оцінювання психофізичних можливостей користувача.
6. Вироблення та обґрунтування рекомендацій щодо вибору курсу.
7. Накопичення та зберігання відомостей про користувачів системи.
8. Формування статистичних та підсумкових даних про використання системи.

Для повноцінного функціонування системи та виконання нею своїх функцій у визначеному обсязі необхідне використання певного набору інформаційних ресурсів, різноманітних за своєю природою, змістом, функціями, походженням, призначенням, форматом способами подання, опрацювання та використання. Тому основною особливістю інформаційного ресурсу системи, яку описано в роботі, є його неоднорідність, динамічність та багатофункціональність [2].

За архітектурою та специфікою інтелектуальна інтернет-система з професійної орієнтації належить до класу відкритих інформаційних систем. Інформаційний аспект відкритої системи можна охарактеризувати як здатність її до обміну та взаємодії із сутностями зовнішнього середовища та іншими системами на основі уніфікованих методів, засобів і протоколів.

Загальні властивості відкритих інформаційних систем формують як:

- розширюваність/масштабованість – *extensibility/scalability*;
- мобільність – *portability*;
- інтероперабельність (здатність до взаємодії з іншими системами) – *interoperability*;
- дружня взаємодія з користувачем, зокрема - легкість керування – *drivability*.

Перетворення різнорідних за природою, змістом та походженням даних на узгоджений централізований інформаційний ресурс є однією з важливих проблем побудови та функціонування відкритих систем. Важливими завданнями є забезпечення інформаційних потреб проблемно-орієнтованих елементів системи, підтримання доступу до даних різних категорій користувачів, дотримання правил цілісності та несуперечливості даних, мінімізація та контроль надлишку даних, здатність до розвитку та зміни внутрішньої організації інформаційного ресурсу, дотримання вимог якості та ефективності даних [2].

Отже, виникає проблема створення єдиного концептуального опису всього інформаційного ресурсу, який має на меті стабільне підтримання зовнішніх та внутрішніх зображень даних відповідно до їх завдань, вимог та змін.

У складі інформаційного ресурсу інтелектуальної інтернет-системи професійної орієнтації слід виділити, зокрема, такі основні функціональні компоненти:

- дані про види професійної діяльності, професії, їх зміст та особливості;
- дані про навчальні заклади, їх характеристики та набір освітніх послуг, які ці заклади пропонують;
- статистичні та аналітичні дані про ринок праці, працевлаштування, потребу у фахівцях та можливості працевлаштування;

- результати соціологічних опитувань, особисті публікації користувачів системи, відгуки, коментарі, рекомендації тощо;
 - тестові запитання для здійснення оцінювання на професійну придатність та оцінювання особистих психофізичних і фахових якостей;
 - база знань і правил для опрацювання результатів тестування, формування та обґрунтування рішень щодо вибору професії;
 - статистичні, підсумкові та звітні дані про результати діяльності системи.
- Отже, розглянута система дозволяє спростити вибір навчальних курсів, скоротити час вибору та оптимізувати роботу особи, що приймає рішення.

Список літератури

1. Осадчий В. В. Педагогічні засади професійного консультування молоді засобами Інтернет: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04. «Теорія та методика професійної освіти». Вінниця, 2005. 20 с.
2. Довбиш А. С. Основи проектування інтелектуальних систем: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДУ, 2009. 171 с.

УДК 330.46

Никифорчин І. В.

к. е. н., доцент,

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»

МОДЕЛЬ ПОСТКОНТРАКТНОГО ОПОРТУНІЗМУ З ДИСКРЕТНИМ РОЗПОДІЛОМ РЕЗУЛЬТАТІВ

В даний час спостерігається стрімкий розвиток неінституційної економічної теорії, в якій окремі проблеми розглядаються з врахуванням невизначеності, інформаційної асиметрії, обмеженої раціональності, опортуністичної поведінки [2; 4; 5].

Вперше в економічну теорію поняття «опортуністична поведінка» ввів О. Уільямсон [6], який вивчав контрактні відносини. Опортуністична поведінка виникає на основі конфлікту інтересів. Опортунізм може проявитись на різних етапах контрактних відносин. В відповідності з виділенням перед контрактного і пост контрактного періодів, О. Уільямсон розрізняє опортунізм *ex-ante* і *ex-post*. В першому партнер вводить в оману іншого до укладення контракту. В другому, *ex-post* опортунізм являє собою ухиляння від добросовісного виконання своїх зобов'язань перед партнером після укладення контракту.

Розглянемо модель постконтрактного опортунізму. Основні припущення моделі [1; 3]:

- Принципал наймає агента для виконання завдання. Принципал є схильний або нейтральний до ризику; агент відповідно нейтральний або несхильний до ризику.
- Агент вибирає рівень зусиль $a \in A$, a є неспостережуваною випадковою величиною, $A \subset R^k$ – непорожня і компактна.
- Для кожного $a \in A$ існує розподіл q доходів для фірми. Вважаємо, що q є дискретною випадковою величиною $q \in \{q_1, q_2, \dots, q_n\}$.
- Для кожного $a \in A$ існує відображення $\pi: A \rightarrow S$, що відображає вибір у розподіл результатів, $S = \{x \in R^n : x_i \geq 0, \sum_{i=1}^n x_i = 1\}$. Таким чином, для кожного $a \in A$ $\pi_i(a)$ – це ймовірність, з якою буде отримано результат q_i , якщо агент вибере рівень зусиль a .

Функція корисності $v(I)$ агента залежить від рівня винагороди I , функція витрат $g(a)$ – від рівня прикладених зусиль a . Тоді загальна корисність агента дорівнює $U_a = v(I) - g(a)$. Загальна корисність принципала: $U_p = q - I$.

Таким чином, принципал розв'язує наступну задачу

$$\max_{a \in A} \left(\sum_{i=1}^n \pi_i(a) q_i - I \right)$$

при наступних обмеженнях: $v(I) - g(a) \geq \bar{v}$.

Якщо a є спостережуване і верифіковане, то доводиться, що дана нерівність має виконуватись як рівність. Покладемо: $C_{FB}(a) = v^{-1}(\bar{v} - g(a))$. Тоді принципал розв'язує наступну задачу:

$$\max_{a \in A} \left(\sum_{i=1}^n \pi_i(a) q_i - C_{FB}(a) \right)$$

Якщо a є неспостережуване і неверифіковане, то розв'язок задачі принципала розбивається на два етапи:

1. Для кожного $a \in A$ знайдемо таку схему реалізації стимулів $\{I_1^*, I_2^*, \dots, I_n^*\}$ при якій вартість стимулів для принципала буде найменшою.

2. Маючи $\{I_1^*, I_2^*, \dots, I_n^*\}$, знайдемо a^* , що максимізує прибуток.

При загальних умовах розв'язок другої задачі є не більшим за розв'язок першої задачі. Розглядаються також умови, при яких ці розв'язки співпадають.

Список літератури

1. Cabrales A. Optimal Contracts, Adverse Selection and Social Preferences: an Experiment. URL: <http://www.econ.upt.edu/docs/papers/downloads/478.pdf>.
2. Агапова И. И. Институциональная экономика: учеб. пособие. М.: Экономист, 2006. 254 с.
3. Бремзен А., Гуриев С. Конспект лекций по теории контрактов. URL: <http://www.nes.ru/dataupload/files/programs/econ/preprints/2005/GurievBremzen.pdf>.
4. Кузьминов Я. И. Курс институциональной экономики. ГУВШЕ, 2006. 442 с.
5. Розанова Н., Авдашева С. Теория организации отраслевых рынков. М.: ИЧП Издательство «Магистр», 1998. 320 с.
6. Уильямсон О. Поведенческие предпосылки современного экономического анализа. Thetis. Вип 3, 1993. С. 39 – 49.
7. Стиглер Дж. Экономическая теория информации. /Дж. Стиглер// Вехи экономической жизни. Теория фирмы. Т. 2. / Под. редакцией М. Гальперина. СПб: Экономическая школа, 2000. С. 507 – 529.

УДК 336.71

Яровенко А. М.

к. е. н., доцент кафедри економічної кібернетики,
Сумський державний університет,

Бойко А. О.

к. е. н., доцент кафедри економічної кібернетики,
Сумський державний університет,

Доценко Т. В.

аспірант кафедри економічної кібернетики,
Сумський державний університет,

Керуючий ТВБВ№10018/0172 Філії Сумського ОУ АТ«Ощадбанк»

РОЗРОБКА ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЛЕГАЛІЗАЦІЄЮ НЕЗАКОННИХ КОШТІВ

Сьогодні ефективно управління інформацією має першочергове значення для установ і організацій. Поточні досягнення в ІТ-сфері надзвичайно важливі для побудови

дієвих і гнучких інформаційних моделей, здатних гарантувати та покращувати цілісність, контроль, а також прозорість і обмін даними. Особливо актуальними інформаційні моделі є у банківській сфері, оскільки в сучасному фінансовому світі всі транзакції відбуваються в електронному форматі. Це в свою чергу, відкриває значні можливості кібер-злочинцям здійснювати легалізацію кримінальних доходів. В свою чергу, сучасна економічна наука не може здійснити високоефективну оцінку ризику легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму. Таким чином, є нагальна потреба удосконалення системи протидії легалізації незаконних доходів за допомогою дослідження, аналізу та розвитку фінансової системи шляхом застосування високоефективних ІТ-інструментів.

Значну увагу дослідженню загальних теоретичних та практичних питань управління ризиками у сфері легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму у банках приділяли такі вчені, як: М. Леві [5], Дж. М. Сміт [7], Дмитров С. О. [9] та багато інших. У трактатах Кузьменко О. В. [4], Циндори С. [2] та ряду інших науковців розглядаються окремі напрямлення щодо розробки певних моделей оцінки ризику легалізації незаконних коштів.

У світовій науковій літературі широким колом вчених проводилися і проводяться дослідження загальних теоретичних і практичних питань, присвячених саме інформаційному моделюванню [1, 8]. Розрізняють багато специфічних типів інформаційних моделей в залежності від напрямку дослідження [6, 3].

Однак використання інформаційних моделей саме в процесі оцінювання ризику легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму у банках ще не набуло поширення. І роз'яснення щодо їх створення, впровадження, тощо, наразі відсутні. Тобто перед банківськими фахівцями поставлена певна задача щодо протидії легалізації незаконних коштів, а до вирішення такої надважливої проблеми необхідно підходити системно і виважено, віддаючи перевагу удосконаленню ІТ-технологіям із застосуванням науково-методичного математичного підходу.

Аналізуючи запропоновану існуючу систему фінансового моніторингу в банку, зазначимо, що процес добре формалізований, але має суттєві недоліки:

- дії щодо оцінки ризику використання послуг банку для легалізації кримінальних доходів не закріплені в єдину систему обов'язкових операцій, а мають окремо обов'язковий чи рекомендований характер;
- дотримання виконання операцій має суб'єктивний характер;
- описані дії проводяться вручну співробітниками банку, що займає значну кількість часу;
- дії по оцінці ризику використання послуг банку для легалізації кримінальних доходів не здійснюються постійно, а проводяться періодично або вибірково;
- існує велика можливість пропустити ризикові операції, що відповідно призведе до штрафних санкцій для банку.

Ефективним вирішенням проблем низької ефективності внутрішньобанківської системи фінансового моніторингу ризиків пов'язаних з легалізацією коштів, отриманих незаконним шляхом є застосування інформаційних технологій. Тому, запропоновано створити прототип автоматизованої системи фінансового моніторингу банківських операцій, де основні дії, пов'язані із перевіркою сумнівних операцій, відносяться не на працівників фронт-офісу банку, а на автоматизовану систему, що сприятиме підвищенню ефективності роботи персоналу банку щодо здійснення фінансового моніторингу.

При проектуванні системи внутрішньобанківського фінансового моніторингу важливим є врахування взаємозв'язків між об'єктами системи та їх структури. Тому авторами розроблено інформаційну модель, побудовану на основі SADT-методології (Structured Analysis and Design Technique) у нотації DFD (Data Flow Diagrams). У запропонованій моделі представлено такі основні сутності, як «Bank Client» and «Front Office Manager», 14 основних функцій, пов'язаних із напрямками перевірки банківських операцій на предмет їх використання з метою легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму, та 8 основних структур для зберігання інформації. Між представленими об'єктами визначено вхідні та вихідні потоки інформації. Отже, в результаті отримано повноцінну структуру даних для формування бази даних автоматизованої системи моніторингу, розробка якої здійснювалася за допомогою «Bizagi Studio».

Також було розроблено інтерфейси та визначення основних бізнес-правил, форми користувацького інтерфейсу, які дозволять побачити, як користувач буде взаємодіяти із системою. Оскільки система, що пропонується, весь процес перевірки здійснює автоматично, без участі працівника, то було створено форму запиту до системи та форму результатів перевірки. А для автоматичного виконання дій системою було розроблено основні бізнес-правила перевірки. Розроблені правила представляють собою групу «Define Expressions», які визначають варіанти поведінки системи за тих чи інших умов.

Отже, в кінцевому підсумку розроблено прототип автоматизованої інформаційної системи фінансового моніторингу банківських операцій, пов'язаних із легалізацією незаконних коштів. Отримана модель надасть можливість підвищити ефективності роботи банку в частині фінансового моніторингу шляхом автоматизації основних процесів перевірки банківських операцій на їх сумнівність, дозволить зменшити трудомісткість обробки, покращити ефективність та кількість здійснених перевірок. Також, реалізація запропонованої системи сприятиме зменшенню впливу суб'єктивних факторів від участі банківських співробітників на результати моніторингу операцій, пов'язаних з легалізацією кримінальних доходів або фінансування тероризму.

Список літератури

1. Berner, Stefan. Information modelling, A method for improving understanding and accuracy in your collaboration. 2019. vdf Zurich. ISBN 978-3-7281-3943-6.
2. Cindori Sonja, Slović Jelena. Identifying Money Laundering in Business Operations as a Factor for Estimating Risk. International Journal of Innovation and Economics Development, vol. 3, issue 3, August 2017, pp. 7 – 16.
3. Hackos JoAnn T. The Gilbane Report. WHAT IS AN INFORMATION MODEL & WHY DO YOU NEED ONE?. Vol. 10, № 1, February, 2002.
4. Kuzmenko O. Development of the methodical approach for modeling the risk of banking institutions in the context of its services usage for money laundering or terrorist financing during inspection. Економіка та держава № 2/2017. p. 46 – 55.
5. Levi, M., Reuter, P. Money Laundering. University of Chicago. 2006. www.puaf.umd.edu.
6. SMCube Information Model. URL: [https:// www.ecb.europa.eu/stats/ecb_statistics/cooperation_and_standards/smcube/shared/files/SMCubeInformationModel201707.pdf?6e3b7b26ff1978d013a1b7766bc36c37](https://www.ecb.europa.eu/stats/ecb_statistics/cooperation_and_standards/smcube/shared/files/SMCubeInformationModel201707.pdf?6e3b7b26ff1978d013a1b7766bc36c37).
7. Smith J.M. Money Laundering Struggle Enforces Operational Risk. 2003. 1:2-12.
8. Vaclav Repa. Information Modeling of Organizations. Bruckner Publishing. ISBN 978-80-904661-3-5. 2012.
9. Дмитров С. О. Визначення ризику банківської установи щодо використання її послуг для легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму в ході інспектування : монографія / С. О. Дмитров та ін.; Під заг. ред. О. М. Бережний. Суми: УАБС НБУ, 2014. 103 с.

СЕКЦІЯ 15

SECTION 15

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА
DEVELOPMENT OF PRODUCTIVE FORCES AND
REGIONAL ECONOMICS

УДК 338.24

Приймакова Ю. А.

аспірант кафедри економіки підприємства,
Донбаська державна машинобудівна академія

РЕАКЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО БІЗНЕСУ НА КОНФЛІКТ І
МОЖЛИВІСТЬ СИНЕРГЕТИЧНОГО ЕФЕКТУ

Побудова миру в пост-конфліктний період і запобігання повторних збройних зіткнень залишаються вкрай складними завданнями. Для їх вирішення необхідне об'єднання зусиль, навичок, ресурсів широкого кола людей і організацій як зі спільнот, що знаходяться в стані пост-конфлікту, так і осіб на міжнародній арені.

За останнє десятиліття накопичено багато досліджень з феномену «економіки війни», в яких демонструються різні думки. Основний акцент робився на тому, що бізнес, який націлений на отримання вигоди, підживлює насильство у багатьох конфліктних ситуаціях сьогоdnішнього світу [1]. Але, слід врахувати, що найчастіше бізнес здатний грати і зворотню важливу роль у вирішенні конфлікту або послабленні його негативних наслідків на різних рівнях. Це підтримка офіційного мирного процесу, допомога у вирішенні соціально-економічних проблем, досягнення домовленостей між розділеними спільнотами і групами.

Як правило, відповідна реакція бізнесу на військовий конфлікт включає поєднання різних стратегій. Згодом вони адаптуються до мінливої динаміки і все розмаїття зводиться до представленого нижче діапазону.

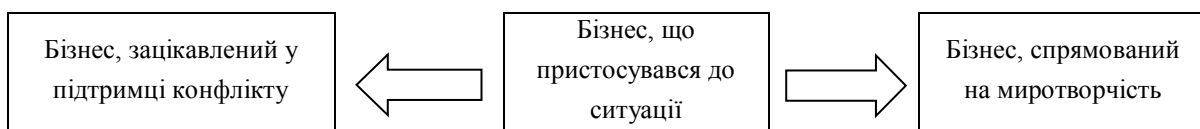

Рис. 1. Діапазон реакцій бізнесу на конфлікт

Джерело: авторська розробка на підставі опрацювання [1]

На одному кінці зібрані такі види діяльності, які підтримують конфлікт: тіньова, часто незаконна, торгівля, яка дає кошти для продовження збройного протистояння і формує зв'язки бізнесу, як соціального класу, і джерел насильства.

В середині спектра зібрані стратегії, в яких бізнес пристосовується до умов і складнощів, створених конфліктом. Суб'єкт здійснює діяльність, що дозволяє як підтримувати конфлікт, так і протидіяти йому.

На іншому кінці спектра «миротворче підприємництво, підприємництво заради миру», тобто суб'єкти бізнесу усвідомлено спрямовують дії на ослаблення напруженості і посилення перспектив мирного вирішення конфлікту.

Війна на сході України – тривале явище, яке суттєво перетворює вітчизняні соціально-економічні процеси. Це стосується як тіньових, так і миротворчих процесів, які через механізми синергетики мають великий потенціал свого посилення в умовах, що склалися [2].

Узгоджені дії потоків, впливів, тенденцій в процесі такого об'єднання формують наступний крок розвитку соціально-економічної системи, яка, в цьому випадку, проходить через стани, що визначаються граничною нестійкістю. Це означає, що як завгодно малі зовнішні впливи змінюють подальшу еволюцію кардинально. Це так звані точки біфуркації, в яких траєкторії розгалужуються і система опиняється перед вибором, і передбачити, який саме шлях вона обере, неможливо [3]. Якщо систему повернути в початковий стан, то вдруге процес вибудується зовсім іншим чином.

Синергетичний ефект може створити побудову спільних бізнес-платформ для просування регіонального економічного співробітництва. Це можуть бути інформаційні тури для підприємців, виробництво з технологічним циклом, який об'єднує обидві сторони конфлікту, схеми оренди виробничої і сільськогосподарської техніки, спеціальні економічні зони і утворення для просування регіональних брендів. Такий комплекс заходів сприяє здійсненню і розвитку бізнес ініціатив, які прозорі і корисні для людей, що живуть в регіоні, допомагає відновити довіру і людські відносини між сторонами конфлікту.

Сектор малого та середнього регіонального підприємництва, найбільш гнучкий в ринкових умовах і фінансово дисциплінований щодо своїх зобов'язань, може сприяти як посиленню конфлікту, так і посиленню ефекту незворотності розвитку конфліктних механізмів, брати участь в їх послабленні, демонструючи причетність зв'язку з реальними потребами суспільства в мирі.

Список літератури

1. DFID (2005) *Fighting Poverty to Build a Safer World: A Strategy for Security and Development* (London, UK: DFID); World Bank (2000) *Attacking Poverty: Opportunity, Empowerment and Security* (Washington DC, US: World Bank); SIDA (2005) *Promoting Peace and Security through Development Co-operation* (Stockholm, Sweden: Edita). 28 с. URL: <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.dfid.gov.uk/pubs/files/securityforall.pdf>.

2. Предборський В. А. Тіньова економіка та економіка війни: небезпека синергетичного тіньового посилення. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2014. № 11. С. 3 – 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2014_11_3.

3. Свідзинський А. В. Синергетична концепція культури. Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. 696 с.

УДК 330.1

Клоченко А. Р.

ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»

Науковий керівник:

Левчук О. В.

доцент,

ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»

ІНФОРМАЦІЙНІ ПОСЛУГИ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ «ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ»

Актуальність даної теми визначається все більшою роллю знань у формуванні доданої вартості як національними виробниками, так і багатонаціональними підприємствами. У деяких галузях економіки інтелектуальна праця сягає 80 – 90 % собівартості продукції. Потреба у знаннях – методах виробництва, способах використання технологій – призвела до широкого поширення такої категорії послуг як інформаційні. Такі явища породили необхідність у їх узагальненні та систематизації. Назва ж з таким явищам – економіка знань.

Першочерговим завданням пошуку кореляції між явищами економіки знань та інформаційних послуг є визначення понять, що лежать в основі дослідження. За ствердженням Яковенко Л. І., у науковій літературі економіка знань, у залежності від контексту, розглядається як частина господарства, пов'язана з процесами створення, поширення, використання знань (сектор знань); як самостійний об'єкт дослідження, наука, що вивчає конкретну предметну галузь; як характеристика стану, етапу розвитку економіки й суспільства, при якому знання виступають визначальним фактором її розвитку. Зокрема, В. Геєць пропонує таке визначення економіки знань: це економіка, в якій і спеціалізовані, і повсякденні знання є джерелом зростання [1]. Очевидно, саме визначення економіки знань як «етапу розвитку економіки й суспільства, при якому знання виступають визначальним фактором її розвитку» є найбільш доречним в даному контексті.

Для того, щоб оцінити масштаби поширення інформаційних послуг та в подальшому з'ясувати їх вплив на розвиток ринку знань, звернемося до рейтингу підприємств за капіталізацією станом на 2018 рік. З огляду бачимо, що чотири з п'яти підприємств, представлених у першій п'ятірці рейтингу, належать саме до сфери інформаційних технологій [2]. Відповідно, саме вони є головними світовими провайдерами інформаційних послуг. Що саме підштовхує їх вартість до таких значень? Компанії, такі як Google (Alphabet), Microsoft, Apple, Facebook є постачальниками не лише матеріальної продукції

(хоча і останньої, звичайно, також), але у першу чергу виступають посередниками між користувачами інформацією та джерелом її походження.

Активна дискусія щодо формування ринку знань та його визначальний характер у формуванні вартості підприємства та його операційної діяльності була розпочата ще у минулому столітті. Розкриття цього питання можемо спостерігати в роботах Кессона, Баклі та Ругмана стосовно теорії інтерналізації [3, с. 134 – 137]. Вже тоді, у 80 – 90-х роках, науковці стверджували, що ринок знань є специфічним, а контроль за знаннями не є відносинами володіння – незважаючи на те, що технологія може бути захищена патентом, існують інші типи знань, що відіграють значну роль в діяльності підприємства і яку не можуть бути захищеними патентом, як-от ноу-хау. Незважаючи на те, що ця теорія має на меті наголошення на важливості зосередження інформації в руках БНП (її інтерналізації), ми маємо розглянути питання з іншої точки зору – як суб'єкти, що досі не володіють специфічним знанням. Отримання такого знання може бути здійснене за рахунок придбання патенту, ліцензування (дорогий шлях) чи самостійних досліджень (праце- та часомісткий шлях). Однак самостійні розробки все одно потребують отримання базових знань, обсяг яких накопичувався століттями і наразі складає величезний фонд, використання якого є неможливим без сторонньої підтримки, якою і є інформаційна послуга.

Таким чином, роль інформаційної послуги є надвисокою у сучасній економічній системі, основою якої є знання. Швидкозмінне середовище позначило необхідність не лише у власне отриманні інформації, а наголосило на важливості своєчасності доступу до такого специфічного ресурсу. Саме тут відкривається простір для інформаційних компаній, метою яких є максимальна швидкість доступу до інформації та максимально швидка комунікація. І мова не лише про світових гігантів, БНП та великі національні компанії – навіть незначний провайдер інформаційних послуг є дуже важливим учасником ринкових відносин у випадку, коли він володіє унікальною інформацією, що не є доступною для інших учасників, або ж має можливість до надання інформації швидко, адже час є єдиним ресурсом, який на даний момент розвитку технологій не можна поповнити.

Висновок. Безумовно, сучасний стан розвитку економіки можна назвати «економікою знань» з кінця ХХ ст. і дотепер, адже роль знань у створенні суспільних благ стала надзвичайною. Інформаційні послуги відіграють ключову роль у задоволенні потреби в технологічному розвитку, а відтак – потреби у своєчасному інформаційному забезпеченні, адже: таку логістичну ланку неможливо оминати у будь-якій сфері матеріального чи нематеріального виробництва.

Список літератури

1. Яковенко Л. І. Інноваційний характер економіки знань. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2010. № 2. С. 141 – 145.
2. Статистика компаній за капіталізацією у 2018 році. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/263264/top-companies-in-the-world-by-market-value>.
3. Рогач О. І. Теорії міжнародного бізнесу. ВПЦ «Київський університет». Київ, 2018. 687 с.

УДК 330.3

Білоус Н. О.

студент,

Національний університет «Острозька академія»

ГЛОБАЛЬНИЙ ІНДЕКС МИРУ: МІСЦЕ УКРАЇНИ В СВІТІ

На межі XX і XXI століть відбулися значні зміни у сфері міжнародної безпеки. Світова спільнота зустрілася з принципово новими викликами й загрозами. У різних регіонах світу спостерігається міждержавне суперництво, що загрожує спалахом локальних війн і воєнних конфліктів, які здебільш можуть мати форму збройного протистояння. Проблема миру та безпеки сьогодні є питанням котре турбує найбільше, адже основна мета будь-якої держави – забезпечити спокій та мир у країні для свого населення.

Глобальний індекс миру – показник, що розроблений цілою низкою експертів, метою якого є показати рівень миру в тій чи іншій країні, рівень безпеки в ній. Даний індекс вміщує в собі як внутрішні так і зовнішні фактори, наприклад, рівень насильства в країні – внутрішній, а міжнародні відносини країни з іншими – зовнішній фактор.

Для того, щоб розрахувати Глобальний індекс миру, та максимально наблизитись до фактичних значень, нами було розроблено економіко-математичну модель на основі даних 42-х країн Європи. Для побудови нами було обрано декілька визначальних, на нашу думку, факторів впливу на Глобальний індекс спокою:

$$y = 1,88 + 0,04 \times x_1 + 0,08 \times x_2 + 0,18 \times x_3 - 0,01 \times x_4,$$

Для оцінки рівня безпеки та рівня миру в країні, окрім зазначеного вище індексу, досить часто використовують і наступні вимірники:

– Національні показники миру – серія показників котра вбирає в себе дані на рівні країни з урахуванням регіональних відмінностей в межах держав, що підпадають під вимірювання;

– Індекс позитивного миру – показник в основі якого лежать фактори, котрі впливають на хороші відносини у суспільстві, фактори котрі забезпечують належний рівень життя населення;

– та інші.

Головними чинниками, що викликали такий результат є високий рівень корупції в країні, політична нестабільність, війна на Сході країни та інші.

Загалом, на Глобальний індекс миру впливає досить велика низка факторів. Умовно, їх можна поділити на об'єктивні та суб'єктивні. Так, до цих факторів можна віднести наступні:

- низький рівень життя населення в країні;
- низький рівень довіри до влади;
- рівень тероризму в країні;
- рівень злочинності;
- частка військових витрат у % від ВВП;
- міжнародні конфлікти;
- інші.

Можна сказати, що для України ці всі фактори є досить актуальними, проте котрісь мають більший вплив, котрісь менший.

Крім, глобальної оцінки миру використовують глобальний індекс тероризму, саме тому він був обраний як один із основних факторів впливу на Глобальний Індекс миру.

В світі ми займаємо 17 місце . Найспокійнішими країнами згідно даного індексу є такі країни як Румунія, Португалія, Литва, Норвегія, Хорватія та ще близько 25 держав – в цих країнах терор взагалі відсутній. Серед країн Європи ми посідаємо друге місце за рівнем терору, що є негативним явищем.

Наступною невід’ємною складовою терору, та фактором впливу на Глобальний індекс миру є рівень вбивств в країні, рівень насильства та злочинності в ній. Де ми посідаємо 117 місце на 100 тис осіб гине близько 4 осіб.

Проте, необхідно звернути увагу на те, що Глобальний індекс миру враховує не лише такі показники, котрі пов’язані з терором, насильствами та вбивствами, великий вплив на нього мають і інші фактори, до який можна віднести такі як:

- рівень корупції в країні;
- рівень довіри населення до уряду;
- рівень забезпеченості країни збройними силами;
- розмір військових витрат, що здійснюються
- та інші.

Так, при побудові економіко-математичної моделі нами було використано такий фактор як рівень корупції в країні, а саме Індекс сприйняття корупції.

Де на першому місці займає Нова Зеландія, а Україна знаходиться на 134 місці та останнє серед країн Європи.

Глобального індексу миру – частка військових витрат від ВВП у %. В середньому в світі дані витрати складають 1 – 2 % від ВВП, в той час як в нашій країні ця частка у 2017 році сягнула 3,41 % від ВВП, більше значення має лише Азербайджан та Росія: 3,94 % та 4,26 % відповідно. В попередні роки військові витрати в Україні також займали близько 1 – 2 % від ВВП, але внаслідок військових дій на Сході країні вони значно збільшилися.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ЕКОНОМІКА, ФІНАНСИ, ОБЛІК ТА ПРАВО: СТРАТЕГІЧНІ
ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
частина 2
(20 квітня 2019 р.)**

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 17.04.2019 р. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,7

Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 7489

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364 від 07.01.2007 р.

36000, м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

